

Archeologienota

Buggenhout – Kasteelstraat 63-65

Natasja Reyns en Charlotte Delannoye

Bornem
2019

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba

Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Natasja Reyns en Charlotte Delannoye

All-Archeo bvba
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
D/2019/12.807/79

© All-Archeo bvba

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	12
2.3	Onderzoeksopdracht	12
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	12
2.3.2	Beschrijving geplande werken	12
2.3.3	Werkwijze	15
2.4	Assessmentrapport	15
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied	15
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	21
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	27
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese	29
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	30
3	Samenvatting	31
4	Bibliografie	43
4.1	Publicaties	43
4.2	Websites	43
5	Bijlagen	44
5.1	Archeologische periodes	44

1 Inleiding

Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2019D183

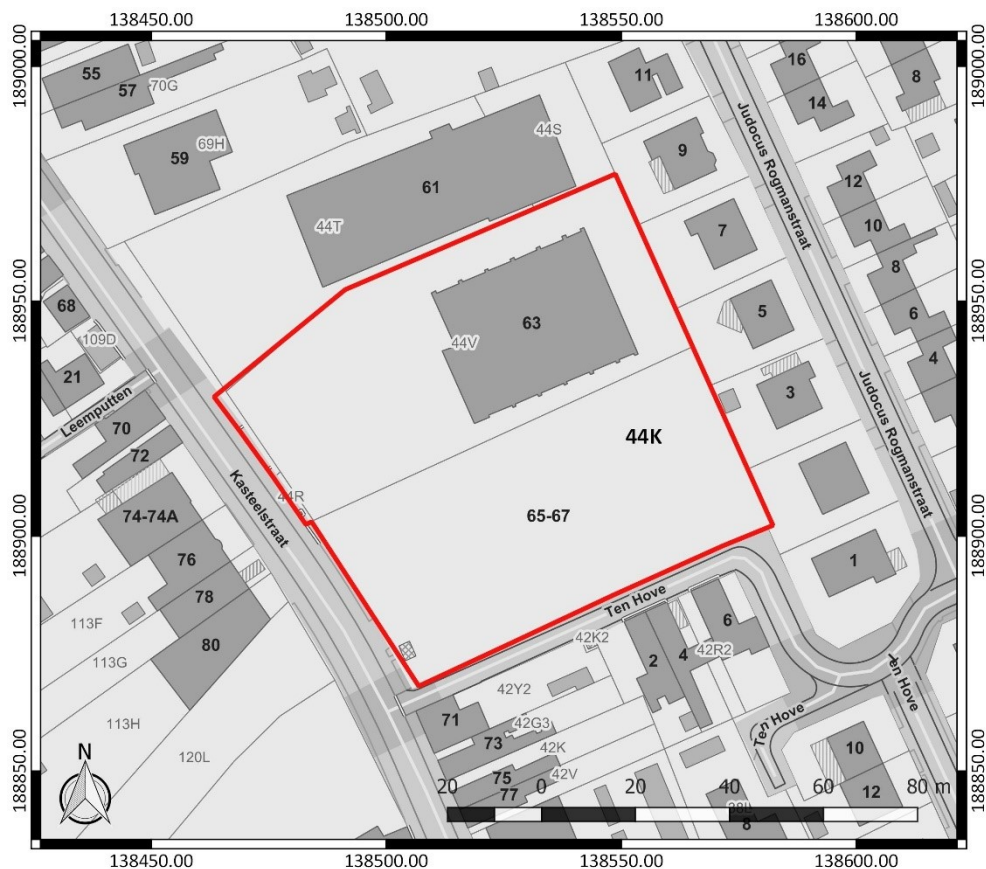
Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Oost-Vlaanderen, Buggenhout, Buggenhout, Kasteelstraat 63-65, Kasteelstraat 63-65

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 138466, 188931
- 138548, 188977
- 138582, 188902
- 138507, 188868

Kadastraal plan:

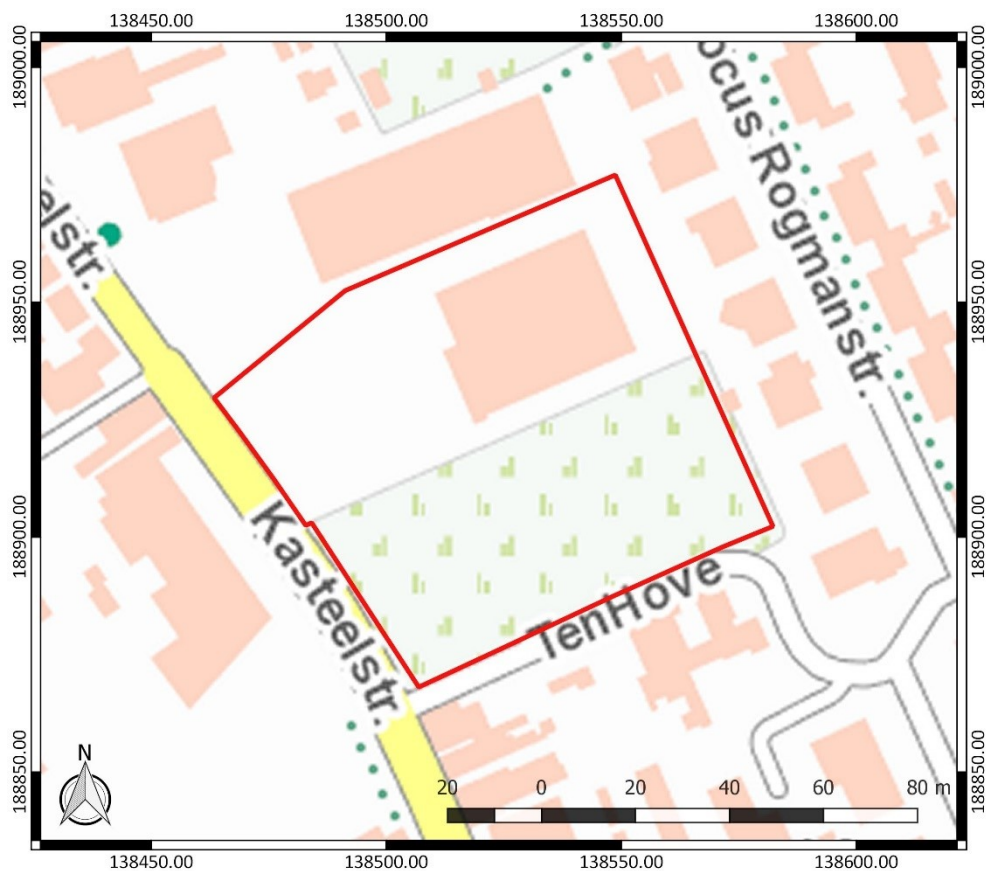

Figuur 1: Kadastraalplan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Buggenhout, afdeling 1, sectie B, nummers 44k, 44r en 44v

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 6783 m²

Topografische kaart:

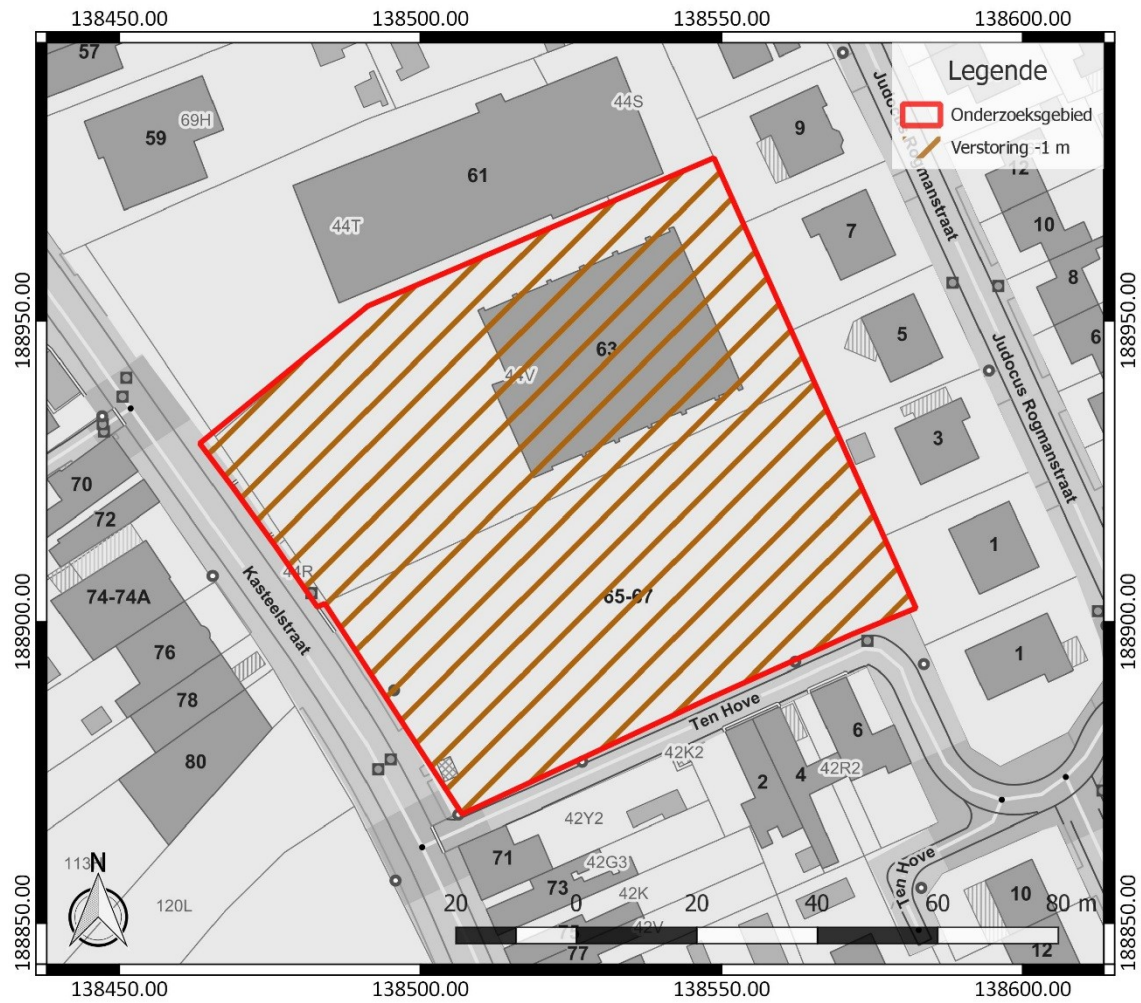

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 19/04/2019 – 13/06/2019

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd, akkerland

Verstoorde zones: Er bevinden zich gebouwen en verhardingen ter hoogte van het onderzoeksgebied (Figuur 3). Er zijn ook verschillende nutsvoorzieningen. Er kan verondersteld worden dat de realisatie ervan enige negatieve impact heeft gehad op het archeologisch bodemarchief. Ondertussen is het zuidoostelijke terrein ook ingenomen door parking, maar dit is nog niet aangegeven op de kaarten en luchtfoto's. Centraal op het zuidoostelijke terrein is een reeks regenwaterputten van 20.000 l al aangelegd en het terrein is voorzien van verschillende nutsleidingen en wachtbuizen. Voor aanleg van de parking werd de teelaarde afgegraven en werd kalk onder de grond gefreesd tot op 1 m onder het maaiveld. Dit gebeurde ook op het noordwestelijke deel van het terrein, waardoor we globaal voor het terrein kunnen spreken van een verstoring van het bodemarchief tot vermoedelijk 1 m diepte.

Figuur 3: Verstoringkaart, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Figuur 4: Afgraving van het terrein en plaatsen van de putten in het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied

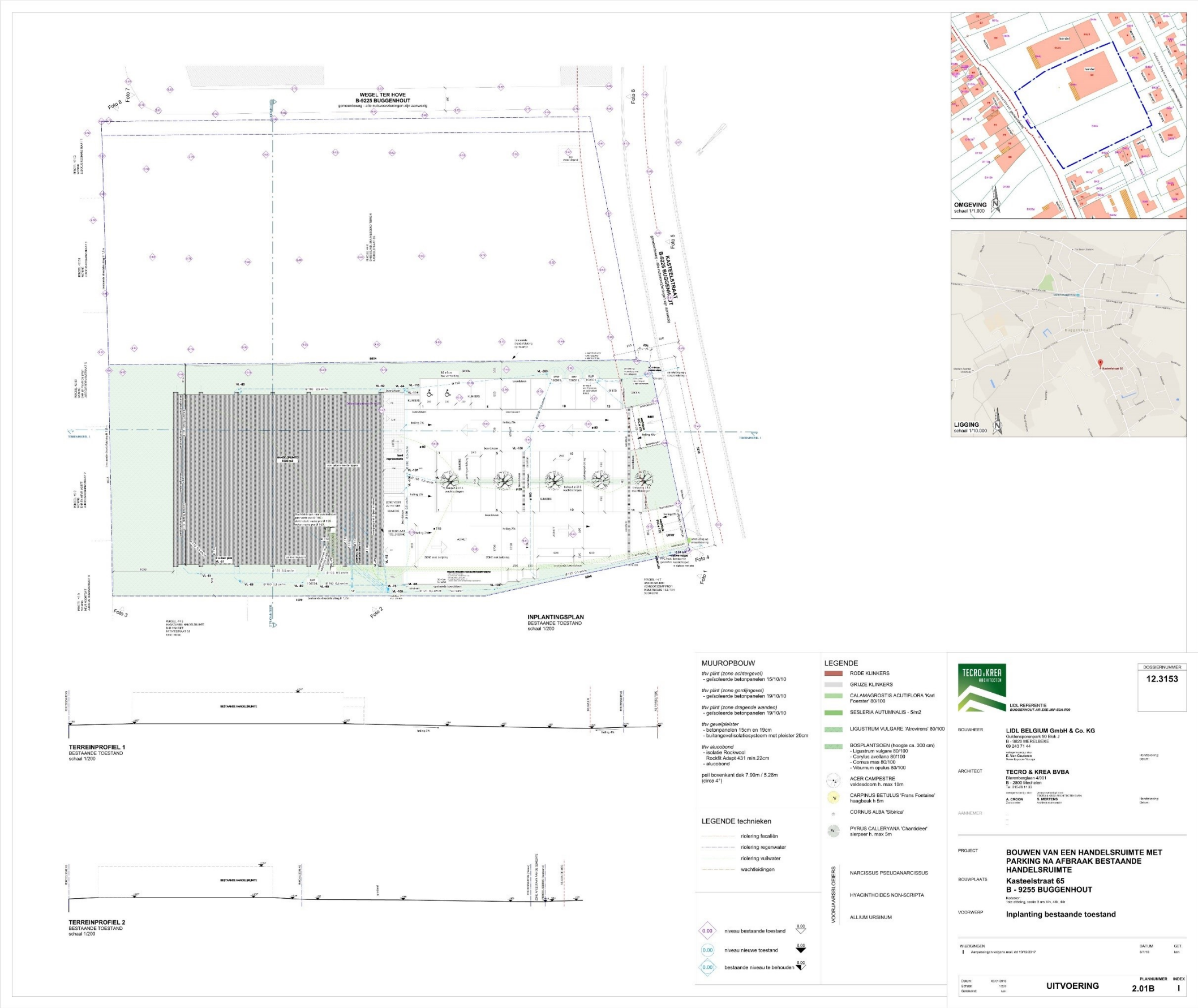
Figuur 5: De reeds aanwezige putten in het zuiden van het onderzoeksgebied

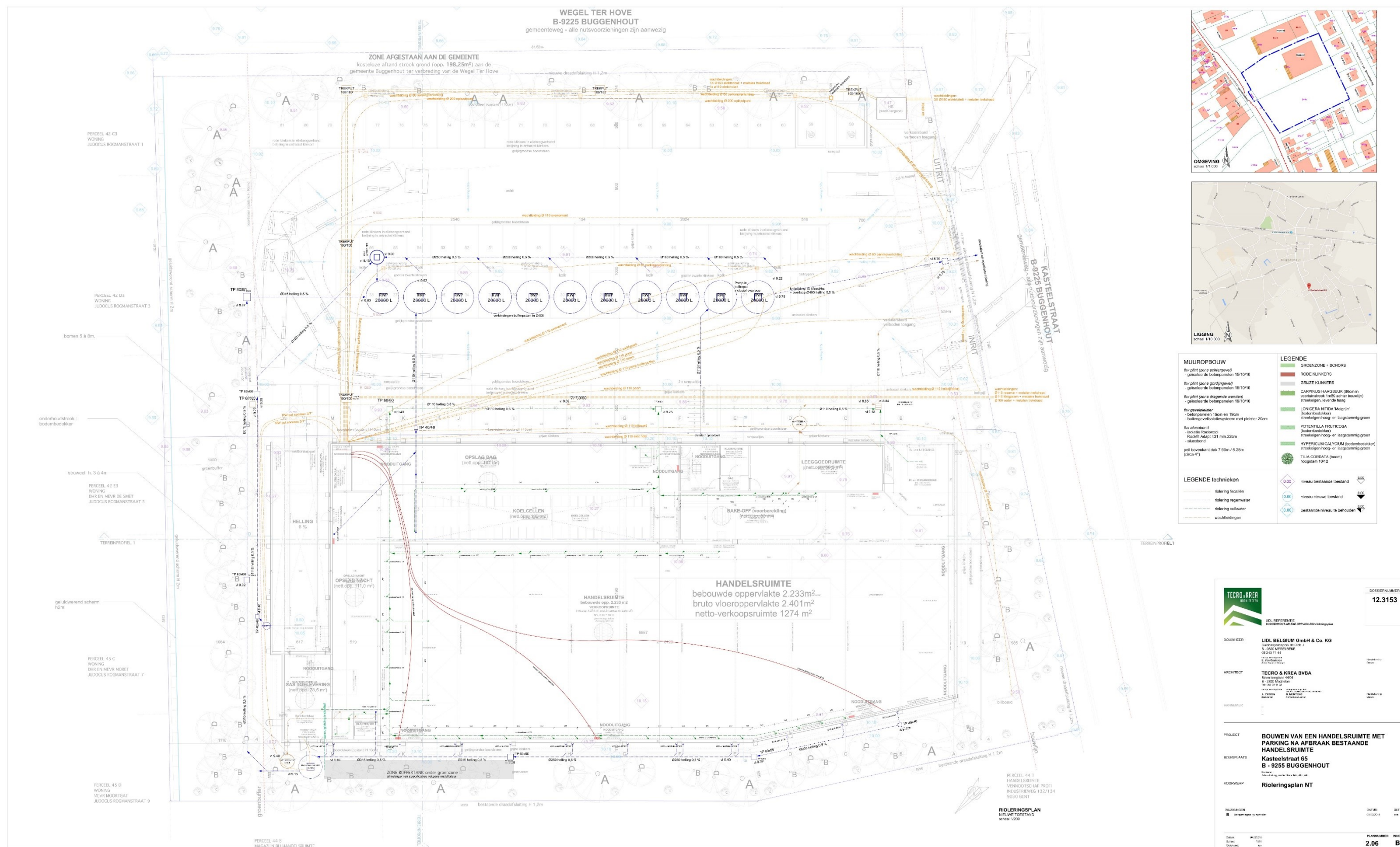
Figuur 6: Foto van het zuidoostelijke deel van het terrein dat ingericht is als parking

Figuur 7: Foto van het zuidoostelijke deel van het terrein dat ingericht is als parking

Figuur 8: Bouwplan bestaande winkelpand (Tecro & Krea)

Figuur 9: Aanduiding van de bestaande nutsvoorzieningen (bovenaan) en hun aansluiting op het nieuwe winkelpand (onderaan) (Tecro & Krea)

2.2 Archeologische voorkennis

Er is geen concrete archeologische voorkennis met betrekking tot het onderzoeksgebied.

2.3 Onderzoeksopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: er zijn geen randvoorwaarden van toepassing.

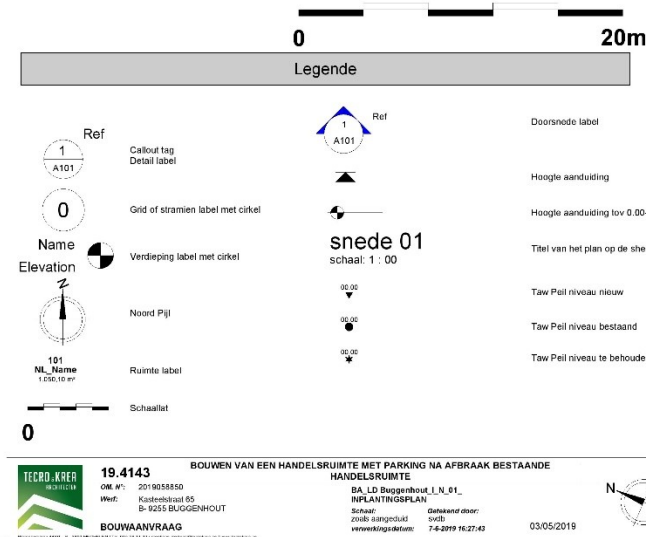
2.3.2 Beschrijving geplande werken

Het project betreft de afbraak van het bestaande winkelpand om vervolgens een nieuw winkelpand op te trekken met bijhorende parking (Figuur 10). De effectieve bebouwde oppervlakte zal ca. 2410 m² bedragen. In het gebouw zal het grootste deel van de ruimte benut worden als verkoopsruimte. De overige vertrekken worden ingericht als burelen, kleedruimte, koelcellen, enzoverder. De aard en de diepte van de funderingen van het nieuwe winkelpand ligt nog niet vast. Ze is afhankelijk van de resultaten van het sonderingsonderzoek.

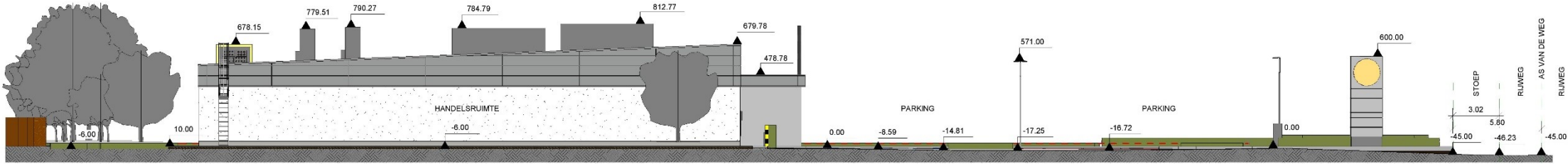
De parking voorziet 90 parkeerplaatsen en wordt omgeven door een groenbuffer. De parking wordt aangelegd ter hoogte van een zone die reeds in gebruik is als parking. In functie van de herinrichting van het terrein zal de parking opgebroken worden, maar de aanwezige nutsvoorzieningen blijven behouden. De aanleg van de parking en de overige omgevingsaanleg kent een verstoringsdiepte van ca. 50 à 80 cm. Nutsvoorzieningen zullen plaatselijk een grotere verstoringsdiepte kennen.

INPLANTINGSPLAN
schaal: 1 : 200

Figuur 10: Ontwerpplan (Tecro&Krea)

TERREINPROFIEL
schaal: 1 : 200

19.4143
OM. N°: 2019058850
Werk: Kasteelstraat 63
B- 9255 BUGGENHOUT
BOUWAANVRAAG

BOUWEN VAN EEN HANDELSRUIMTE MET PARKING NA AFBRAAK BESTAANDE HANDELSRUIMTE

BA_LD Buggenhout_T_N_01_ TERREINPROFIEL
Schaal: zoals aangeduid
verwerkingsdatum: 7-6-2019 16:25:12

N

Figuur 11: Terreinprofiel ((Tegro&Krea)

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart en de bodemerosiekaart zijn niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is georeferereerd geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de kaart van straten, banen en dreven in Merchtem, Buggenhout en 's Heerenbosch (1738), de Villaretkaart (1746-1748), de Figuratieve kaart van secties 2, 3, 7 et 8 in Buggenhout (1763), de Figuratieve kaart van de prinsdommen in Buggenhout (1757-1766), de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778) en de Atlas der Buurtwegen (1841) worden zes momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

2.4 Assessmentrapport

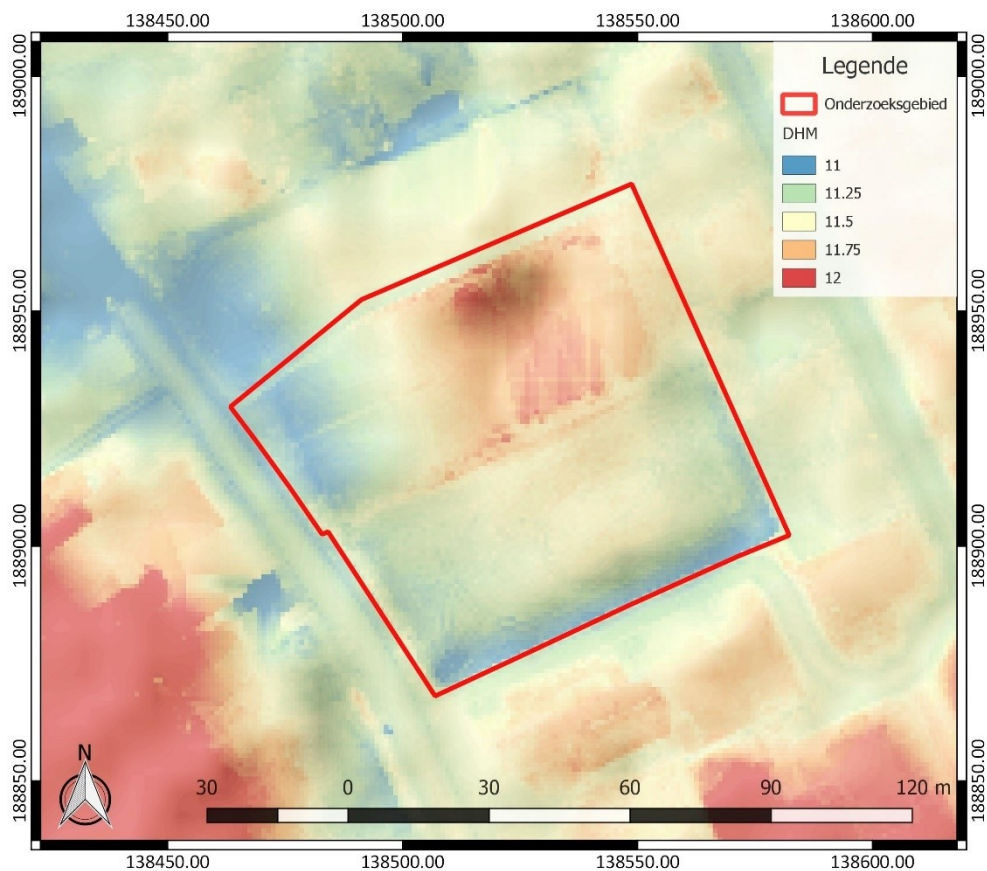
2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

Het onderzoeksgebied bevindt zich op korte afstand ten zuiden van het centrum van Buggenhout (Figuur 12). Het perceel is gelegen langs de dicht bebouwde Kasteelstraat. Deze lange straat vertrekt in het dorpscentrum en gaat verder in zuidelijke richting tot aan de grens met Merchtem en loopt zo dwars doorheen het Buggenhoutbos.³ Het gewestplan situeert het terrein in woongebied. Hydrografisch behoort het tot het Beneden-Scheldebekken. Rondom het terrein stroomt de Bosputbeek (Figuur 14). Op grotere afstand zijn de Rotbeek en de Mostenbeek ten westen, de Roostbeek ten noorden en de Bouwbeek ten oosten van het terrein te vinden.

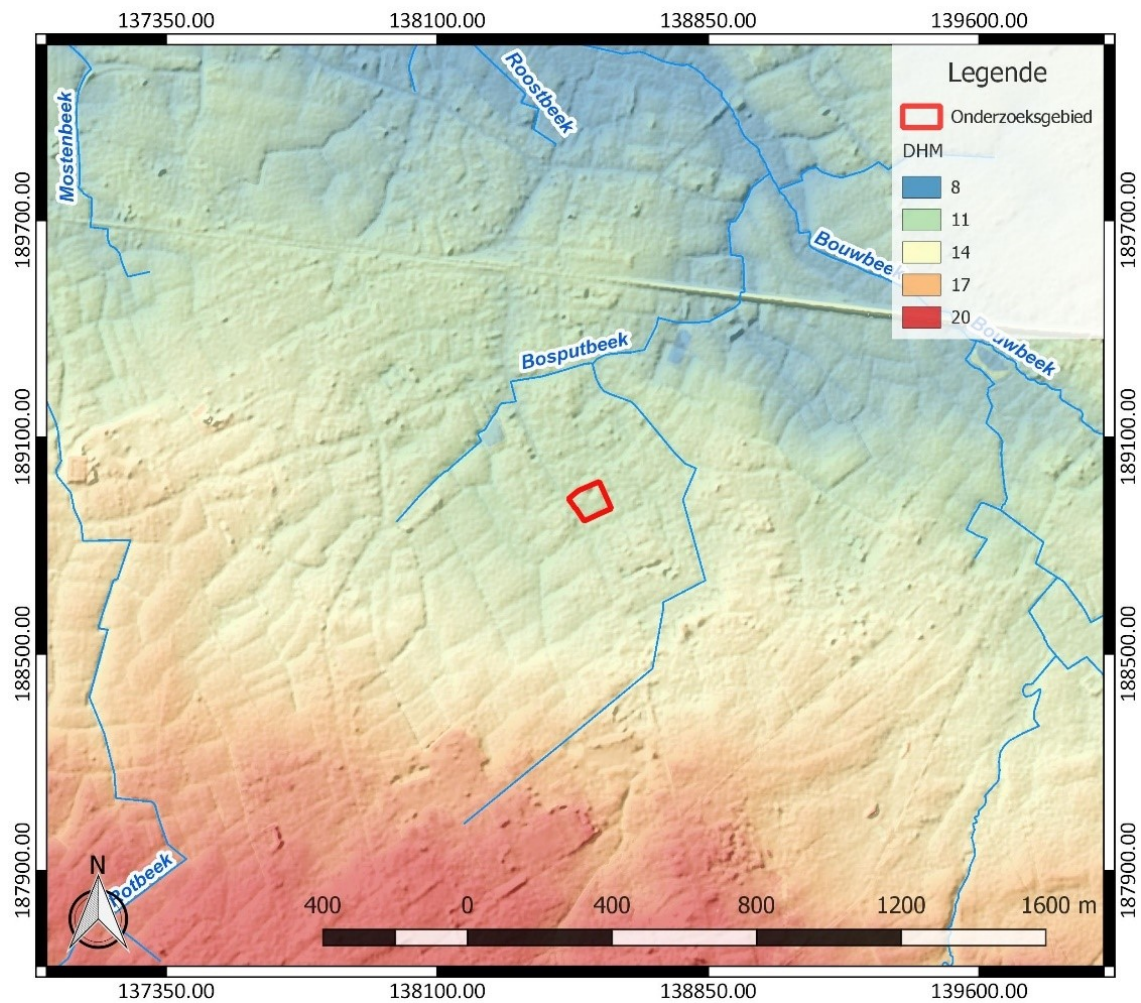
³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Kasteelstraat [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/113122> (geraadpleegd op 19 april 2019).

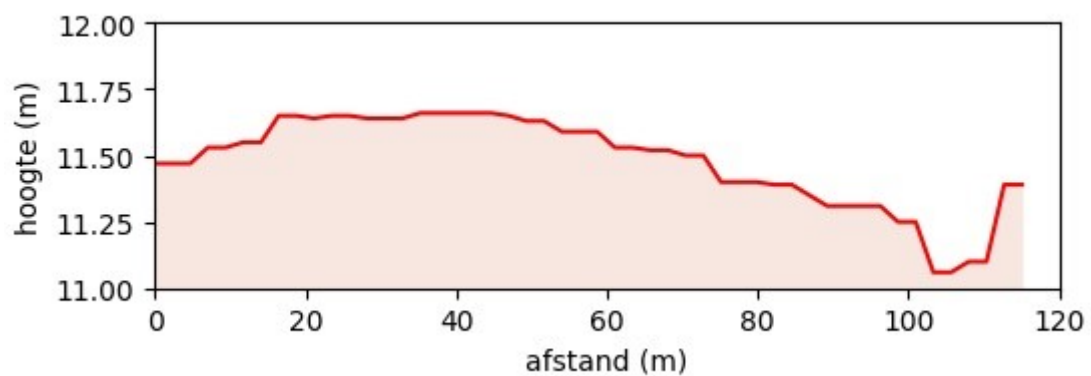
Figuur 12: Luchtfoto van 2018 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 13: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

Figuur 14: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 15: Hoogteverloop van noordwest naar zuidoost over het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

Geomorfologisch kenmerkt Buggenhout zich doorgaans als een vlak landschap met slechts enkele microverschillen. Het onderzoeksgebied bevindt zich nabij de cuesta van Opstal-Buggenhout-Malderen.⁴ Het terrein bevindt zich in een gradiëntzone, op de overgang van de cuesta in het zuiden naar de vallei van de Bosputbeek in het noorden (Figuur 13). Het hoogteverloop van het onderzoeksgebied gaat van 11 tot 11,7 m TAW (Figuur 15).

Figuur 16: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

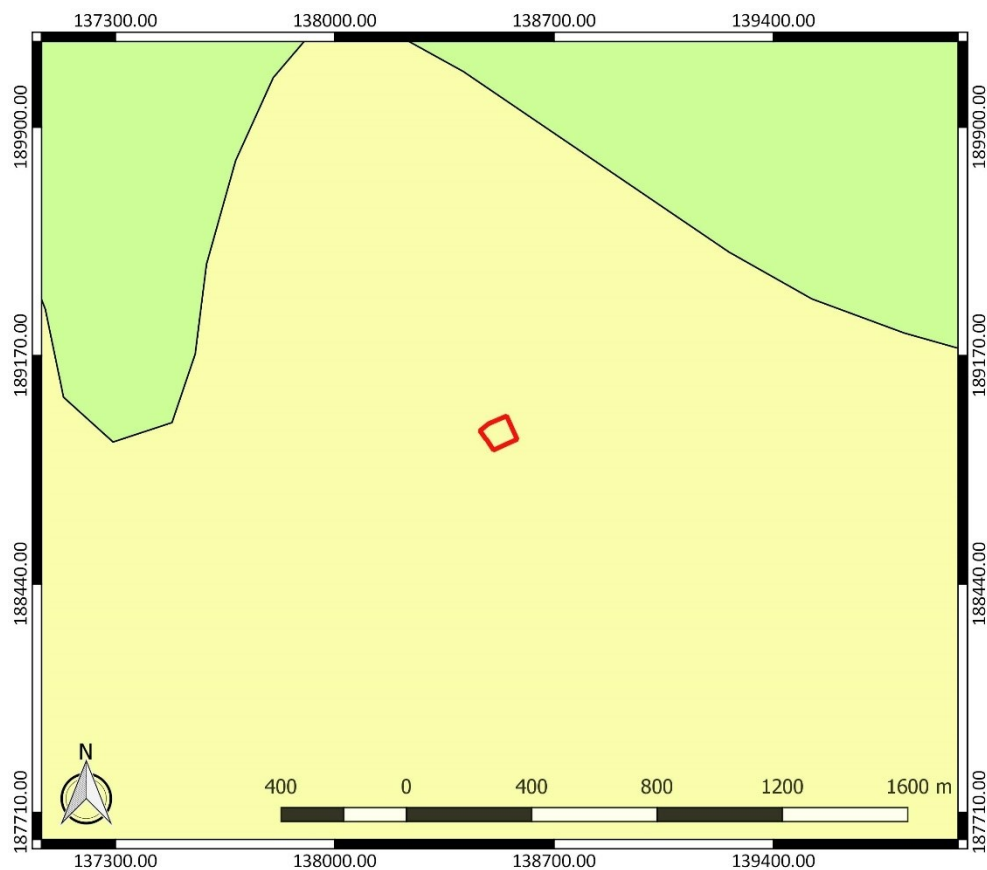
De tertiaire ondergrond van het onderzoeksgebied (Figuur 16) wordt benoemd als het Lid van Ursel, dat tot de Formatie van Maldegem behoort. Het voorkomen van grijsblauwe tot blauwe klei is typerend voor het Lid van Ursel.⁵

De quartairgeologische kaart (Figuur 17) geeft aan dat in het noordwesten van het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk van het Vroeg-Holoceen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair. Noordwaarts zijn onder deze laag bijkomende fluviale afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) te vinden.⁶

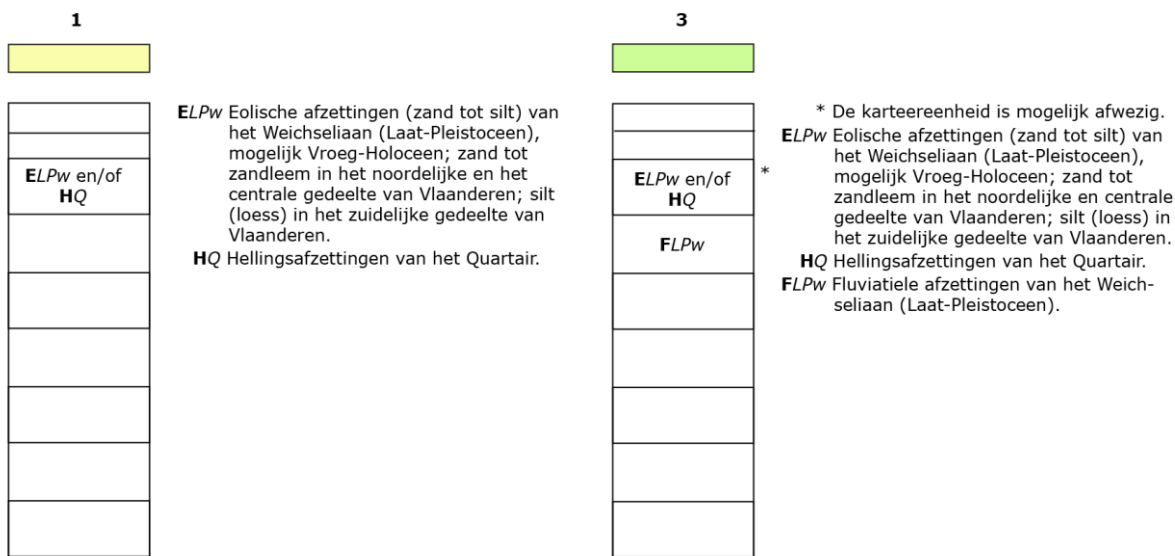
⁴ Bogemans 1996, 4

⁵ www.geopunt.be/kaart

⁶ www.geopunt.be/kaart

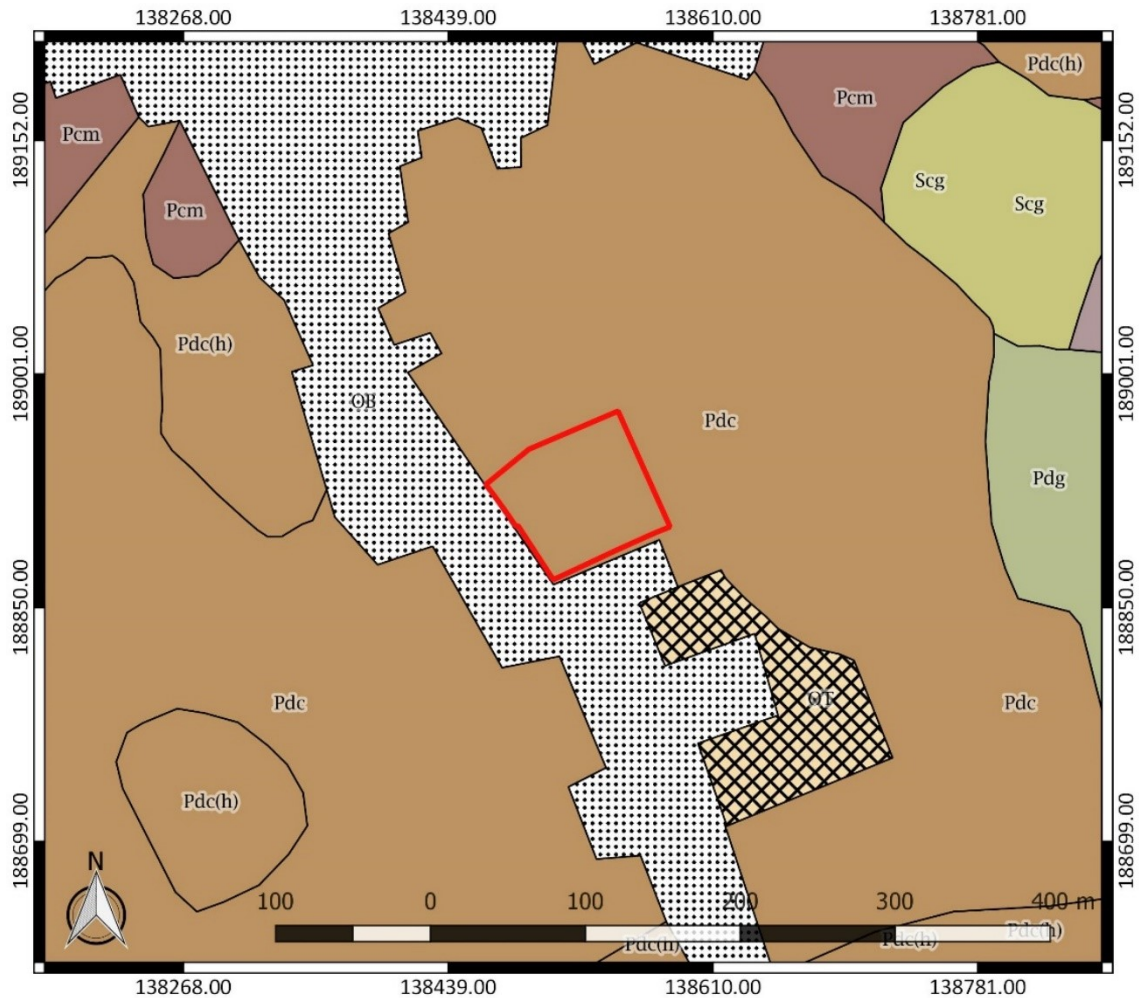

Figuur 17: Quartaire geologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 18: Legende bij de quartaire geologische kaart (www.geopunt.be)

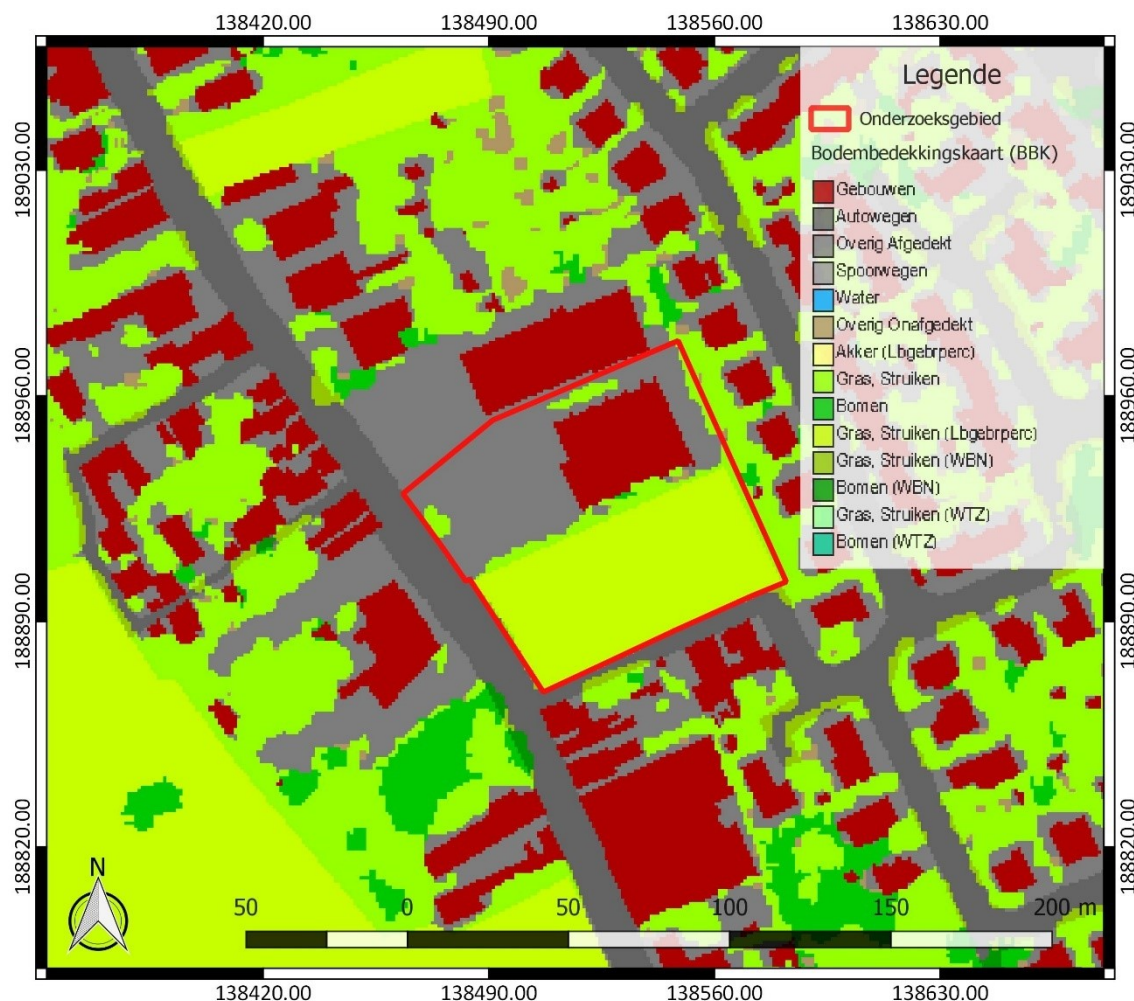
Volgens de bodemkaart (Figuur 19) is binnen het onderzoeksgebied een matig natte licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizon (Pdc) te verwachten. Ten westen van het terrein is een bebouwde zone (OB) aangeduid. Ten zuidoosten komen sterk vergraven gronden (OT) voor.⁷

Figuur 19: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op de bodemgebruikskaat zien we een gebouw en een verharde zone in het projectgebied. Ook gras en struiken zijn hier aangebracht (Figuur 20). Dezelfde indeling is terug te zien op een recente luchtfoto, maar daarop is te zien dat een deel van het terrein afgegraven is ter voorbereiding op de aanleg van de parking die er vandaag de dag aanwezig is (Figuur 12).

⁷ www.geopunt.be/kaart

Figuur 20: Bodemgebruikskartaal met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

De naam Buckenholt wordt voor het eerst vermeld in 1125 en is samengesteld uit het Oudsaksische Boka (beuk) en holt (hout, bos). Dit is een verwijzing naar het uitgestrekte bos dat in de middeleeuwen tot aan de Schelde reikte. Buggenhout maakte van in de vroege middeleeuwen deel uit van het hertogdom Brabant en de heerlijkheid van de Heren van Grimbergen. Na verbeurdverklaring door onderlinge familietwisten en conflicten werd het bos opgenomen in het kroondomein en viel Buggenhout uiteen in twee heerlijkheden. Het centrum behoorde sinds het einde van de 16de eeuw tot 1765 aan het geslacht Bournonville uit Artois (Buggenhout-Bournonville) en werd zelfs tot prinsbisdom verheven in 1658. Het andere deel, Buggenhout-Grimbergen (Opstal en Briel), was eigendom van de heren van Grimbergen en maakte deel uit van Brabant. Buggenhout-centrum is ontstaan door ontginning van de noordelijke rand van het bos en ontwikkelde zich omheen de Sint-Niklaasparochiekerk. Het is pas met de Franse revolutie dat Buggenhout deel ging uitmaken van Vlaanderen.⁸

De Kasteelstraat, voorheen Hofstraete geheten, loopt voor een groot stuk door het huidige Buggenhoutbos. Oorspronkelijk was de straat een pad door een privé-bos, afgesloten door hekken. Pas midden 19de eeuw werd het doorgangsrecht door de gemeente aangekocht en de straat gekasseid en verlengd. Zijn naam heeft de straat te danken aan het voormalige Kasteel van

⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Buggenhout [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121634> (geraadpleegd op 23 april 2019).

Buggenhout, hier opgericht door de heren van Grimbergen, vermoedelijk in de 13de eeuw. Het kasteel zelf werd vermoedelijk eind 18de eeuw gesloopt. Het pachthof van het kasteel bleef nog bestaan tot eind 2000.⁹

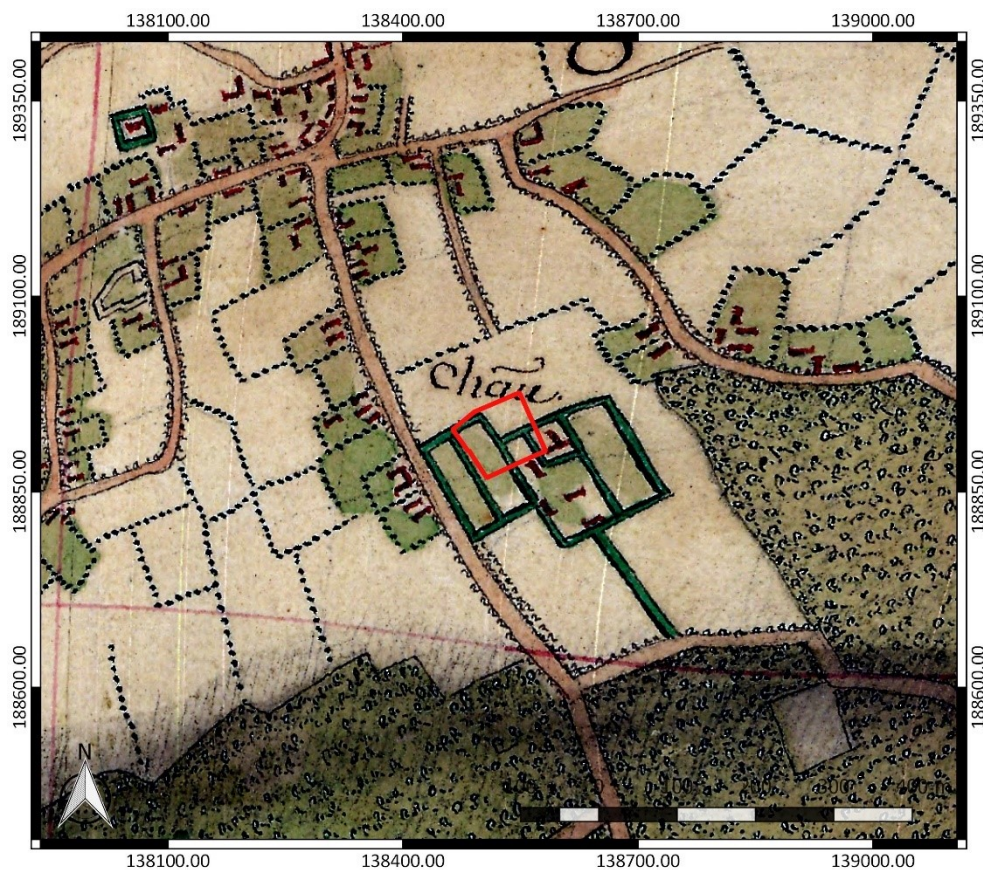
De vroegst gekende kaart waarop het onderzoeksgebied aangeduid wordt, is de kaart van het stratennetwerk van Merchtem, Buggenhout en 's Heerenbosch uit 1738 (Figuur 21). Door de afwezigheid van perceelsgrenzen kunnen de grenzen van het onderzoeksgebied niet exact bepaald worden. De kaart situeert het terrein in elk geval nabij het dorpscentrum van Buggenhout, dat zich gevormd heeft rondom de Sint-Pieterskerk. Grenzend aan het terrein is het omgrachte domein van het zogenaamde Kasteel van Buggenhout of Jachthof aanwezig.

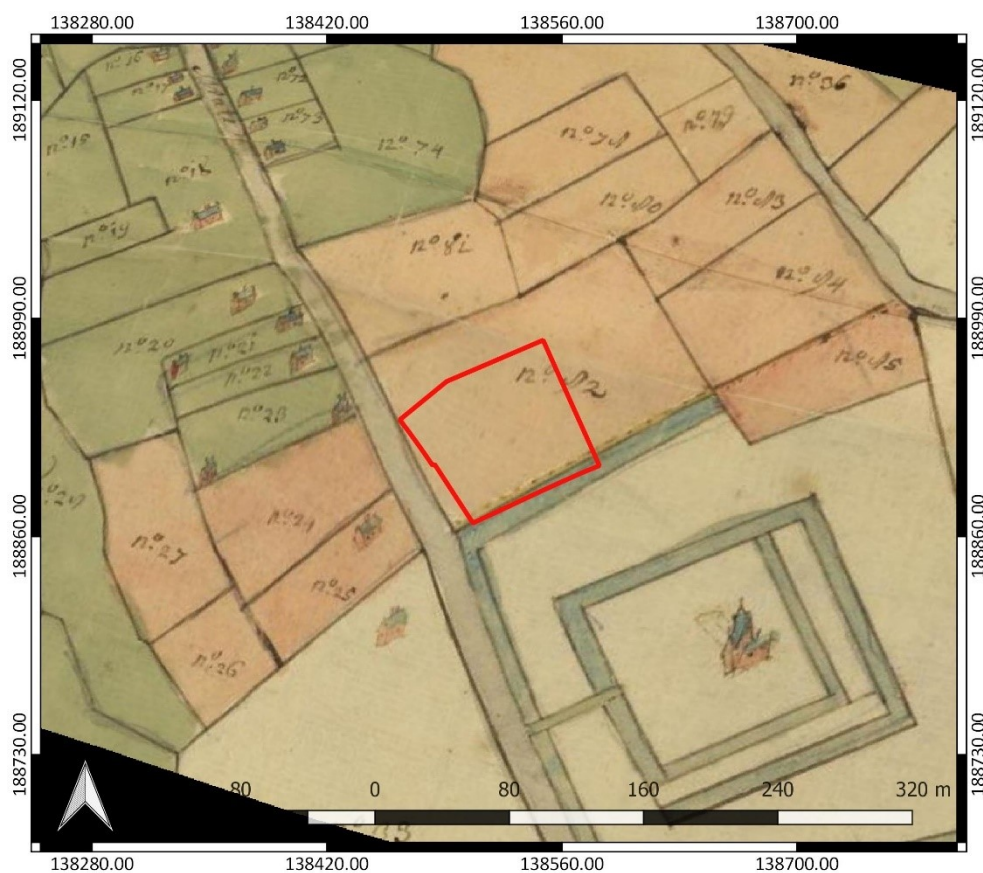
Figuur 21: Lianiale teekeninge van straten oft banen en dreven loopende ten deele op Merchtem, Buggenhout en 's Heerenbosch met situering van het onderzoeksgebied door de rode cirkel (www.cartesius.be)

Op de Villaretkaart, genoemd naar Jean Villaret, ingenieur-geograaf bij het Franse hof en één van de makers (1745-1748), bevindt het onderzoeksgebied zich tussen het dorpscentrum van Buggenhout in het noorden en het Buggenhoutbos in het zuiden (Figuur 22). Langs de Kasteelstraat zijn meerdere gebouwen opgetrokken en enkele percelen ingericht als akkerland. Door een fout in het georefereren van de kaart lijkt het onderzoeksgebied deels ter hoogte van een site met walgracht gelegen, maar zoals andere kaarten tonen (zie verder), grensde het onderzoeksgebied in werkelijkheid aan een site met walgracht.

⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Kasteelstraat [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/113122> (geraadpleegd op 23 april 2019).

Figuur 22: Villaretkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

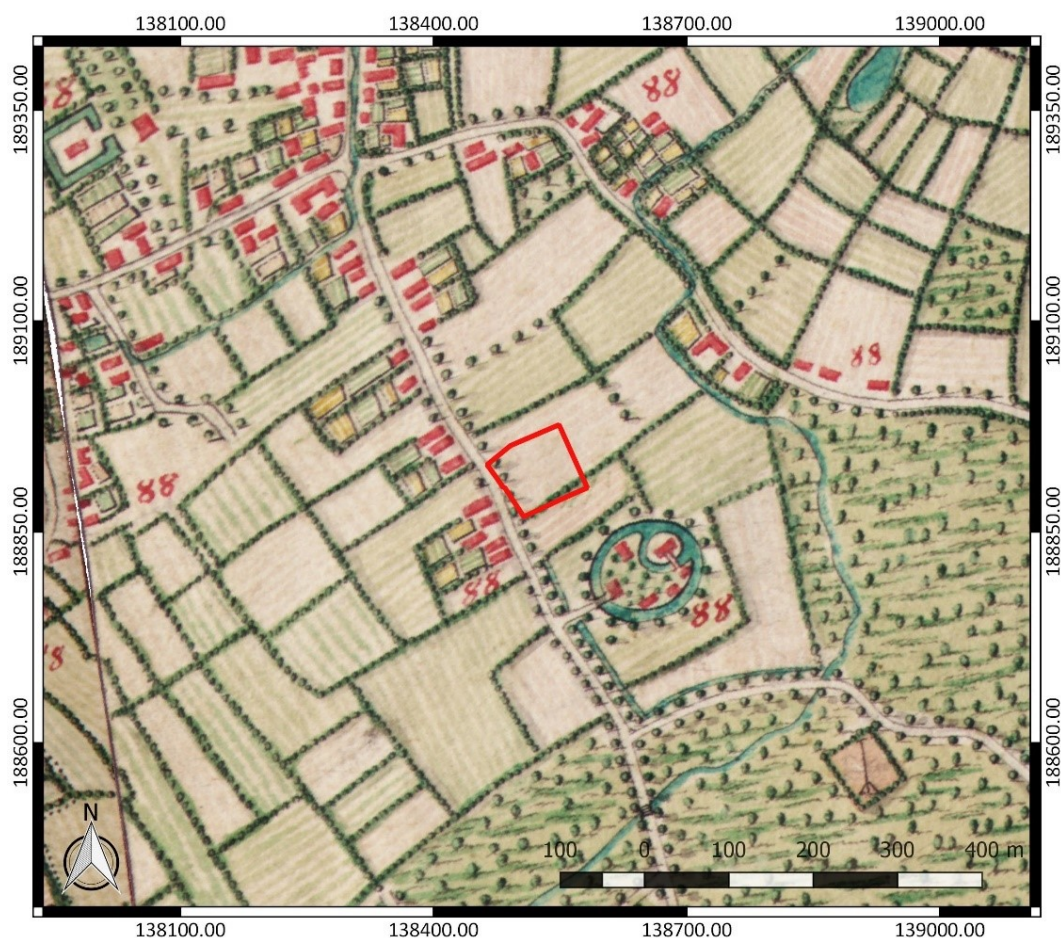

Figuur 23: Carte figurative des sections 2, 3, 7 et 8 de Buggenhout met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

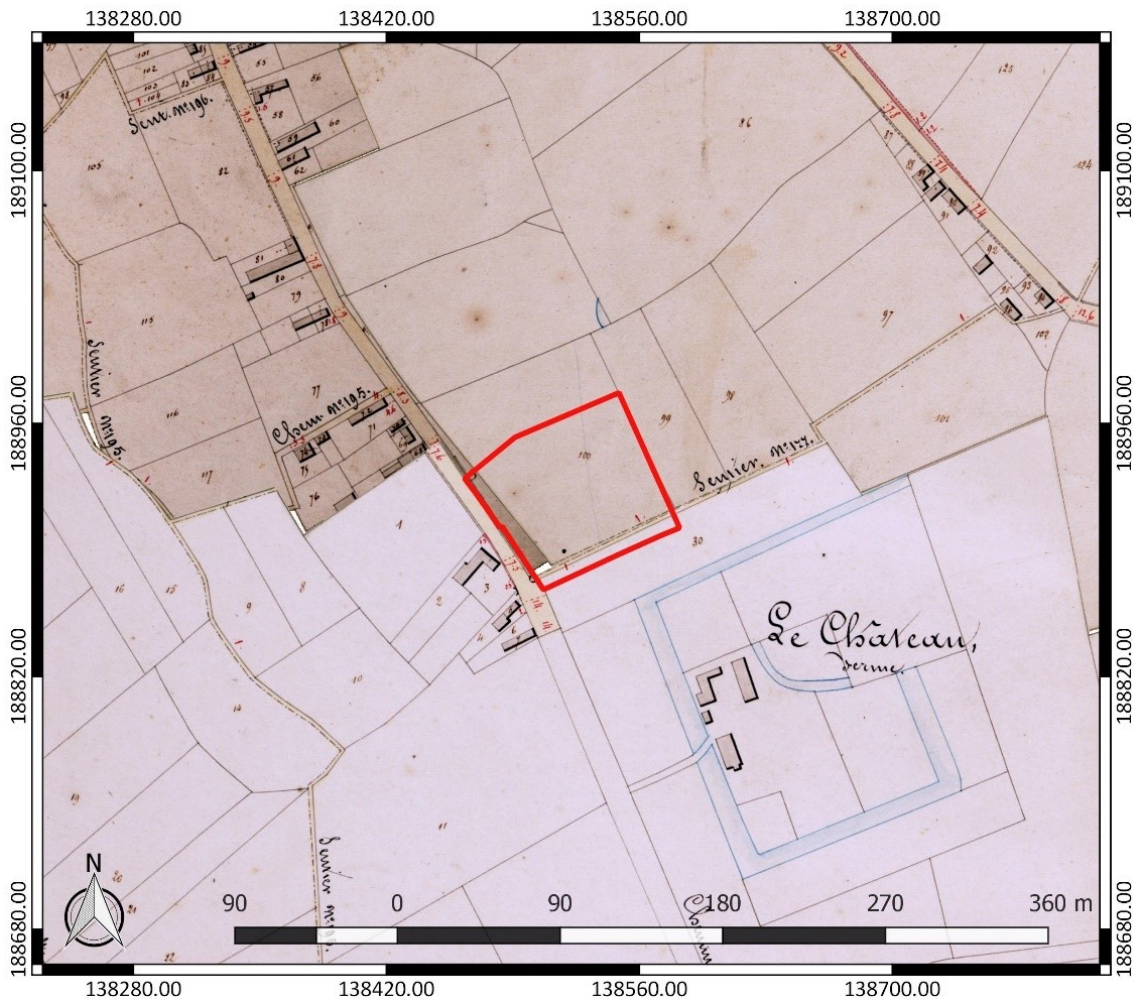
Figuur 24: Eene caert figuratieff van den prinsdomme van Buggenhout met aanduiding van het onderzoeksgebied door de rode cirkel (www.cartesius.be)

Het onderzoeksgebied komt ook voor op de figuratieve kaart van Buggenhout uit 1763, opgemaakt door E. Vanden Voorde (Figuur 23). Het perceel is nog steeds onbebouwd en langs de walgracht van het aangrenzende kasteeldomein gelegen. Ook op de figuratieve kaart van de prinsdommen op het grondgebied van Buggenhout is het terrein afgebeeld (Figuur 24). Deze kaart werd opgemaakt tussen 1757 en 1766. Het terrein wordt op een gelijkaardige manier afgebeeld als op de vorige kaart, hetzij nog steeds onbebouwd en gelegen naast het kasteeldomein.

Figuur 25: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), is het onderzoeksgebied nu duidelijk aangegeven als akkerland (Figuur 25). De bebouwing in de omgeving is ondertussen ietwat toegenomen. Het landschap wordt nog steeds gedomineerd door het Kasteel van Buggenhout en het Buggenhoutbos. Op de Atlas der Buurtwegen (1841) zijn weinig of geen veranderingen in het onderzoeksgebied, noch in de omgeving op te merken. Vermoedelijk was het terrein nog steeds in gebruik als akkerland (Figuur 26).

Figuur 26: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Een luchtfoto uit 1971 (Figuur 27) geeft voor het eerst gebouwen binnen het onderzoeksgebied weer. Deze gebouwen werden zeker pas na 1969 opgetrokken. De rest van het perceel bestaat nog steeds uit gras- of akkerland. Een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 28) toont dat de bebouwing in de omgeving in tussentijd in sterke mate toegenomen is. Ook de bebouwde oppervlakte van het terrein zelf is vergroot. Ofwel werd de bestaande bebouwing uitgebreid, ofwel werd de bebouwing gesloopt en vervangen door een groter gebouw. Rondom het onderzoeksgebied werden eveneens enkele nieuwe wegen aangelegd. We zien wederom een nieuwe situatie op een recente luchtfoto (Figuur 12). Het zuiden van het terrein is gras- of akkerland gebleven. Het noordelijke deel werd echter voorzien van een parking en een nieuw complex. Ook in het uiterste zuiden van het onderzoeksgebied lijken twee kleine gebouwen opgetrokken.

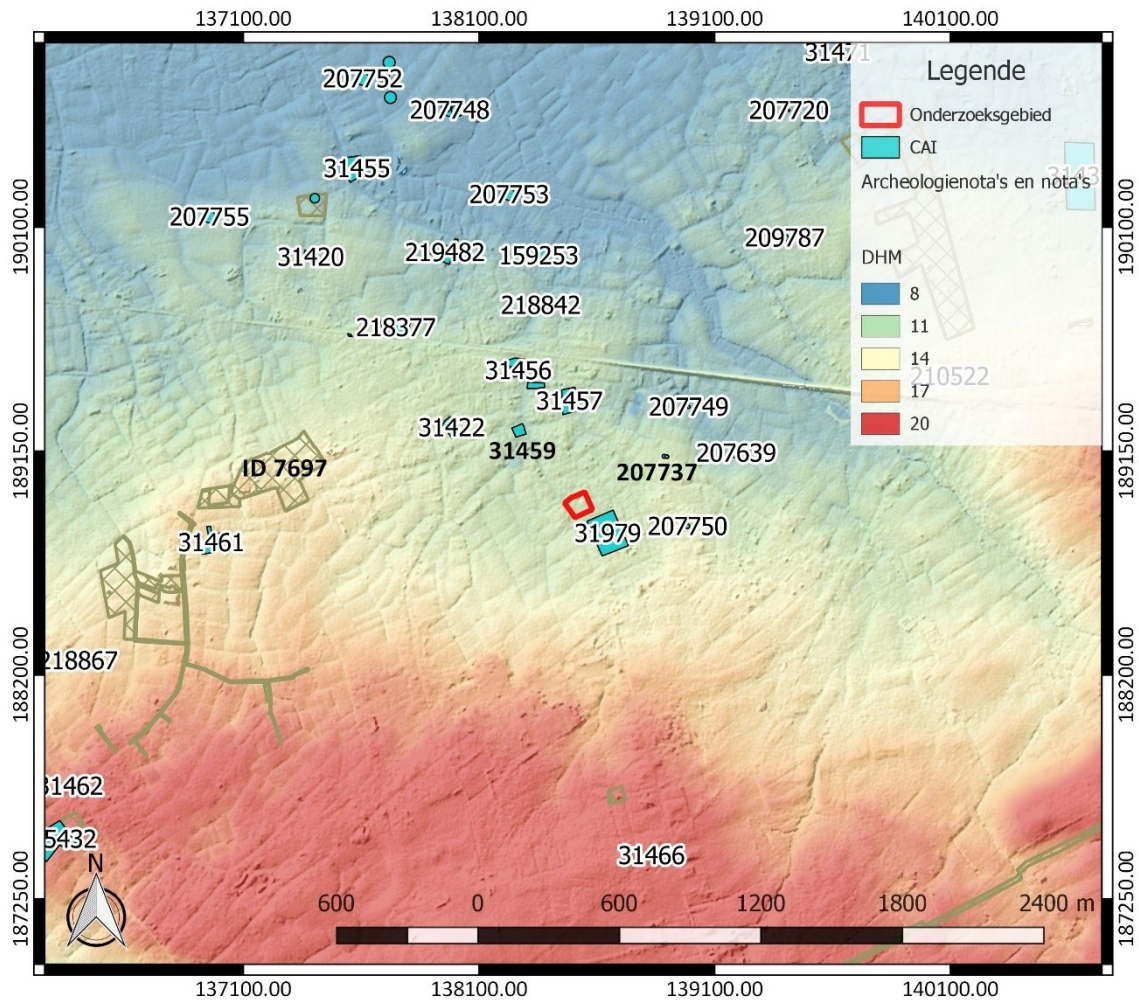
Figuur 27: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 28: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 29). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

Figuur 29: Overzichtskaart Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://geo.onroerendergoed.be/>), weergegeven op het DTM 1 m en Hillshade DHM 5 m

De locatie die het meest nabij het onderzoeksgebied ligt, duidt het Kasteel van Buggenhout en de kasteelhoeve aan (CAI ID 31979). Volgens Servaes kan het kasteel aan het begin van de tweede helft van de 13de eeuw gesitueerd worden. In 1271 zou er reeds een kasteel gestaan hebben. Tussen 1271 en 1272 werd eveneens een kapel opgericht. Het kasteel onderging verbouwingen, werd gerestaureerd in 1550 en uiteindelijk gesloopt, mogelijk tussen 1780 en 1840. Het kasteel was oorspronkelijk versterkt en bevatte een opper- en neerhofstructuur. Tot voor kort bleef de kasteelhoeve wel behouden. In 1573 kreeg het pand de benaming Jachthuis. Het domein werd omgeven door een vierhoekige gracht.¹⁰

¹⁰ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 31979, Kasteel(hoeve) (geraadpleegd op 23 april 2019)

Op korte afstand ten noordwesten van het terrein (CAI ID 31459) was eertijds een hofstede met brouwerij aanwezig. De site stamt uit de 17de eeuw of zelfs vroeger en werd voor 1770 het Schutbert genoemd. De activiteiten in de brouwerij, later Den Hert geheten, werden stopgezet in de 19de eeuw en de constructie werd begin 20ste eeuw gesloopt. De hofstede komt wel voor in het landboek van Buggenhout.¹¹ Een tweede vondst uit de 17de eeuw betreft een metaaldetectievondst van een munt (CAI ID 207737). De duit van Albrecht en Isabella is gedateerd in 1608.¹² Bij de laatstgenoemde locatie werden ook nog twee munten gevonden via metaaldetectie, ditmaal uit de 18de eeuw. Beide zijn te identificeren als een sol uit de periode onder het regentschap van Lodewijck XVI, meer specifiek uit 1791.¹³ In de buurt werden nog twee metaaldetectievondsten genoteerd. Ten oosten van het onderzoeksterrein werd een 18de-eeuws douaneloodje van de stad Leuven gevonden (CAI ID 207639). Door het afgebeelde stokkenkruis is het loodje toe te schrijven aan de Hertogen van Bourgondië. Bovenaan wordt ook nog een kroontje afgebeeld, met links de letter C, rechts een F en onderaan een D. Op de andere zijde staat doorgaans de inscriptie LOUVAIN DOUANE of TRANSIT. Daarnaast werden ook enkele andere metaalvondsten vastgesteld, o.a. een ijzeren nagel.¹⁴ Iets verder (CAI ID 207749) werd een lakenlood van de stad Leiden gevonden uit 1650-1750.¹⁵ Op CAI-locatie 207750 tenslotte bracht metaaldetectie opnieuw een munt aan het licht. Het betreft 50 Centisimi uit het Koninkrijk Italië van de 19de eeuw (1863). De zilveren munt (Ag 900/100) werd vervaardigd in Milaan.¹⁶

De overige geïnventariseerde locaties zijn verderaf gelegen, maar bevinden zich min of meer op dezelfde hoogte. De oudste vondst is de 12de-eeuwse abdijhoeve op het “Cruysvelt” (CAI ID 31422), ten noordwesten van het onderzoeksgebied. De hoeve werd opgericht in 1129 en gesloopt en vervangen door een landhuis in 1660. In 1750 werd een wal rond het huis gegraven. Het gebouw was oorspronkelijk in gebruik als de abdijhoeve van de curia (het bedrijfscentrum van Affligem) en moet vermoedelijk gesitueerd worden tussen het huidige herenhuis en de vroegere Winkelstraat. In de 12de eeuw richtte de abdi van Affligem in Buggenhout een curia op met kapel, die later geëvolueerd is tot abdijhoeve. Volgens J. Verbesselt bevond deze abdijhoeve zich op de plaats van de huidige Verhavert Stede.¹⁷ Ten noorden van het onderzoeksterrein fungeert de pastorie van Buggenhout als cartografische indicator (CAI ID 31457). De oude pastorie uit de 16de eeuw brandde af tijdens de godsdienstoorlogen. Oorspronkelijk was deze ook omwald en gebouwd op het zogenaamde Curenveld. Er kwam geen nieuwe pastorie tot de tweede helft van de 18de eeuw.¹⁸ Middenin het centrum van Buggenhout stond vroeger het zogenaamde Cammehof, een hofstede met aanpalende brouwerij (op de kaart tussen CAI ID 31456 en 31457). Het pand dateert mogelijk uit de 16de eeuw of uit een eerdere periode en zou gebouwd zijn op het perceel langs de Kerkstraat en ten zuiden van het kerkplein. De brouwerij werd stilgelegd in de 18de eeuw en werd omgevormd naar een brandewijnstokerij. De hofstede is naar alle waarschijnlijkheden verdwenen na 1724 (volgens Servaes). Enkel de stokerij bleef bewaard.¹⁹ Ook ten noorden van het terrein werd ter hoogte van de Kerkstraat (CAI ID 218842) een 16de-eeuws voorwerp gevonden. Het gaat om een kledinghaakje dat stamt uit de periode tussen 1550 en 1600. Er werd ook nog een gesp gevonden, waarvan de datering niet nader te bepalen is en een hanger uit de 19de eeuw. De hanger draagt een tekst, die gedeeltelijk leesbaar is als “4 december 1853”.²⁰

¹¹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 31459, Schutbert/Den Hert (geraadpleegd op 23 april 2019)

¹² Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 207737, Wauwerbroek (geraadpleegd op 23 april 2019)

¹³ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 207747, Wauwerbroek (geraadpleegd op 23 april 2019)

¹⁴ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 207639, Bosstraat (geraadpleegd op 23 april 2019)

¹⁵ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 207749, Spoorwegstraat (geraadpleegd op 23 april 2019)

¹⁶ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 207750, Bosdreef (geraadpleegd op 23 april 2019)

¹⁷ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 31422, Verhavert Stede (geraadpleegd op 23 april 2019)

¹⁸ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 31457, Pastorie (geraadpleegd op 23 april 2019)

¹⁹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 31460, Cammehof (geraadpleegd op 23 april 2019)

²⁰ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 218842, Kerkstraat (geraadpleegd op 23 april 2019)

De historiek van de Weiveldkapel gaat eveneens terug tot de 16de eeuw. Aanvankelijk stond de kapel in het midden van het Weiveld (op de kaart bij CAI ID 218377), op het kruispunt van verschillende veldwegen, nl. waar nu de spoorweg tussen het station van Buggenhout en Kouden Haard ligt. Door de aanleg van de spoorweg werd de kapel afgebroken en heropgericht op haar huidige plaats (lokalisatie o.b.v. Ferrariskaart), een 250-tal m naar het oosten toe. De eerste kapel is minstens 16de-eeuws, waarvan het Mariabeeld met Kindje Jezus nog in de huidige kapel zou staan. De tweede Weiveldkapel werd opgericht in 1681. Volgens literatuur was deze 17de-eeuwse kapel onder meer in kaart gebracht in het meetingsboek van 1690 en de Ferrariskaart van 1771-78, onder de naam “Cappel van Vyfelt”.²¹

Opnieuw een hofstede met brouwerij, gekend als De Swaen (CAI ID 31456), wordt vermeld in het landboek. Het complex is 17de-eeuws of ouder. De brouwerij werd gebruikt tot het einde van de 18de eeuw. In de 18de eeuw werd ernaast een andere brouwerij opgericht (De Drij Koningen).²² Laatstgenoemde brouwerij komt eveneens voor in de archeologische inventaris (op de kaart bij CAI ID 31456). Het pand werd gesloopt in de 19de eeuw. Tot dan had het ook de functie van herberg.²³ We kunnen nog een laatste 18de-eeuwse vondst uit de omgeving van het onderzoeksgebied aanhalen. Ter hoogte van de Grote Kouterbaan, op aanzienlijke afstand van het terrein, werden enkele metalen voorwerpen opgespoord bij metaaldetectie. Het merendeel van de vondsten stamt uit de nieuwe tijd: twee leeuwencentjes, twee slechten munten, balletjes, kogels, zegelloodjes, duivenringen (85 + 96), een vingerhoed, een heilighangertje, knoopjes en een militaire knop. Slechts één munt komt uit 1712, beschreven als Münzen Brabant, Duché, Charles VI, Liard.²⁴ Aan de brandweerkazerne van Buggenhout (CAI ID 218377) vond al eerder een proefsleuvenonderzoek plaats. De aangetroffen sporen zijn te interpreteren als resten van landindeling. Door het ontbreken van vondsten zijn ze moeilijk te dateren.²⁵

Andere gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich al op vrij grote afstand ten opzichte van het onderzoeksgebied of kennen een verschillende landschappelijke ligging. Ze zijn weinig relevant om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten. Daarom worden ze hier niet nader toegelicht.

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein? Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Het bureauonderzoek geeft aan dat het onderzoeksgebied in het verleden aansloot op het domein van het Kasteel van Buggenhout, dat zou teruggaan tot de 13de eeuw. Andere gekende archeologische waarden in de omgeving dateren allemaal uit de middeleeuwen en de nieuwe tijd. De aard van de gekende waarden bestaat uit vondsten en uit sporen van bewoning en van ambacht. Het onderzoeksgebied bleek zeker al in de 18de eeuw in gebruik als akkerland. Het noordwesten van het terrein werd bebouwd en verhard in de 20ste eeuw en recent werd ook het zuidoosten van het onderzoeksgebied ingericht als parking. De oprichting van een winkelpand en de aanleg van nutsvoorzieningen en parking heeft een verstoring van het bodemarchief veroorzaakt. In het kader

²¹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 31425, Weiveldkapel (geraadpleegd op 23 april 2019)

²² Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 31456, De Swaen (geraadpleegd op 23 april 2019)

²³ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 31464, De Drij Koningen (geraadpleegd op 23 april 2019)

²⁴ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 209787, Grote Kouterbaan (geraadpleegd op 23 april 2019)

²⁵ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 218377, Buggenhout-Brandweerkazerne (geraadpleegd op 23 april 2019)

van de bouwwerken die reeds plaatsgevonden hebben op het terrein, werd de teelaarde afgegraven en werd kalk in de ondergrond van het volledige onderzoeksgebied gefreesd tot op een diepte van -1 m onder het maaiveld. De vele bodemingrepen die reeds binnen het onderzoeksgebied plaatsgevonden hebben, doen sterk vermoeden dat het bodemarchief dusdanig sterk aangetast is, dat het archeologisch potentieel van het terrein laag geworden is.

Wat is de impact van de geplande werken?

Binnen het volledige onderzoeksgebied worden werken gepland. De voornaamste werken omvatten de sloop van het aanwezige winkelpand en de bestaande verharding. Vervolgens wordt een nieuw winkelpand opgetrokken, voorzien van een nieuwe parking en de nodige nutsvoorzieningen. Een deel van de bestaande nutsvoorzieningen wordt hernomen in de nieuwe toestand. Van verschillende bodemingrepen ligt de precieze verstoringsdiepte niet vast. Dit doet besluiten dat binnen het volledige onderzoeksgebied het bodemarchief bedreigd is.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied vroeger archeologisch potentieel kende. Door de aanleg van een winkelpand en parking met bijhorende nutsvoorzieningen binnen het volledige onderzoeksgebied blijkt het aanwezige bodemarchief echter aangetast. Voorafgaand aan de bouwwerken werd de teelaarde afgegraven en werd het volledige terrein gefreesd tot op 1 m diepte. Verder werden ook verschillende nutsvoorzieningen aangelegd, zoals een reeks van 11 regenwaterputten centraal in het zuidoostelijke deel van het onderzoeksgebied. Bijgevolg moeten we besluiten dat de ondergrond in het onderzoeksgebied hoogstwaarschijnlijk zodanig geroerd en verstoord is, dat de kans dat relevante archeologische resten bewaard gebleven zijn, minimaal is. Het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied is dan ook beperkt.

De precieze verstoringsdiepte van de verstoringen op het terrein dient echter nog bijkomend aangetoond te worden, vooral dan voor het noorden van het onderzoeksgebied. Voor het zuiden beschikken we over plannen en foto's van de bodemingrepen die er plaatsgevonden hebben. Voor het noorden van het onderzoeksgebied is dat niet het geval. Daarom is de uitvoering van een landschappelijk booronderzoek aangewezen om de bewaringstoestand van het bodemarchief te kennen.

3 Verslag resultaten landschappelijk bodemonderzoek

3.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2019G90

Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Betrokken actoren en specialisten met vermelding van hun rol of functie: Natasja Reyns (veldwerkleider), Michiel Vanhecke (projectleider), Evi Van Tornhout (aardkundige)

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Oost-Vlaanderen, Buggenhout, Buggenhout, Kasteelstraat 63-65, Kasteelstraat 63-65

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 138466, 188931
- 138548, 188977
- 138582, 188902
- 138507, 188868

Kadastrale percelen: Buggenhout, afdeling 1, sectie B, nummers 44k, 44r en 44v

Kadastraal plan: zie figuur 1

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 6783 m²

Topografische kaart: zie figuur 2

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 15/07/2019-1/08/2019

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: landschappelijk booronderzoek

Verstoorde zones: er zijn geen gekende verstoorde zones.

3.2 Archeologische voorkennis

Het bureauonderzoek (projectcode 2019D183) toont aan dat het onderzoeksgebied vroeger archeologisch potentieel kende. Door de aanleg van een winkelpand en parking met bijhorende nutsvoorzieningen binnen het volledige onderzoeksgebied blijkt het aanwezige bodemarchief echter aangetast. Voorafgaand aan de bouwwerken werd de teelaarde afgegraven en werd het volledige terrein gefreesd tot op 1 m diepte. Verder werden ook verschillende nutsvoorzieningen aangelegd, zoals een reeks van 11 regenwaterputten centraal in het zuidoostelijke deel van het onderzoeksgebied. Bijgevolg moeten we besluiten dat de ondergrond in het onderzoeksgebied hoogstwaarschijnlijk zodanig geroerd en verstoord is, dat de kans dat relevante archeologische resten bewaard gebleven zijn, minimaal is. Het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied is dan ook beperkt.

De precieze verstoringsdiepte van de verstoringen op het terrein dient echter nog bijkomend aangetoond te worden, vooral dan voor het noorden van het onderzoeksgebied. Voor het zuiden beschikken we over plannen en foto's van de bodemingrepen die er plaatsgevonden hebben. Voor het noorden van het onderzoeksgebied is dat niet het geval. Daarom is de uitvoering van een

landschappelijk booronderzoek aangewezen om de bewaringstoestand van het bodemarchief te kennen.

3.3 Onderzoeksoopdracht

3.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Kunnen de gegevens uit het landschappelijk bodemonderzoek bijkomende informatie aanleveren die toelaten de hypothesen gebaseerd op het bureauonderzoek bevestigen, verfijnen of bij te sturen op vlak van verwachte periodes en aard van de site bijvoorbeeld?

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld in het kader van het landschappelijk booronderzoek:²⁶

- Wat is de bodemkundige opbouw van het terrein?
- Welke bodemhorizonten werden waargenomen?
- In hoeverre is de bodemopbouw intact?
- Zijn er tekenen van erosie?
- Zijn er begraven bodems aanwezig?
- Wat is de ruimtelijke variatie in lithostratigrafische opbouw binnen de grenzen van het te onderzoeken terrein?
- Wat is de genese en ouderdom van de te onderscheiden bodemkundige en geologische lagen?
- Zijn er colluviale of alluviale lagen aanwezig en waar zijn deze gesitueerd binnen het projectgebied?

Randvoorwaarden: er zijn geen randvoorwaarden van toepassing.

3.3.2 Beschrijving geplande werken

Zie hoofdstuk 2.3.2

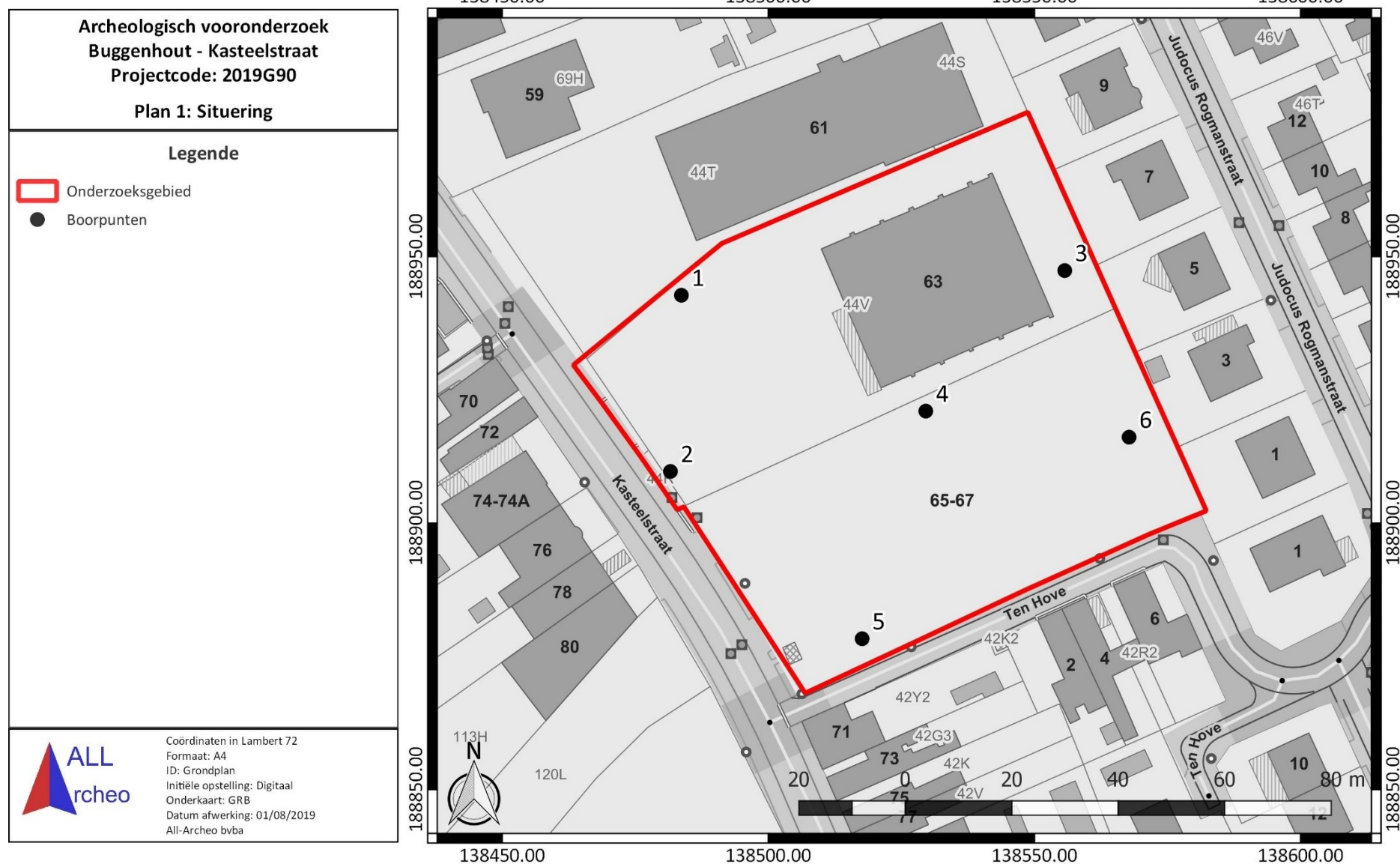
3.3.3 Werkwijze

De vraagstellingen kunnen beantwoord worden door middel van een landschappelijk booronderzoek. Ze hebben een minder grote impact op het bodemarchief dan landschappelijke profielputten. Voor het landschappelijk booronderzoek werden machinaal boringen uitgevoerd met liners met een diameter van 50 mm door middel van een Geoprobe. De beschrijving van de profielen werd digitaal geregistreerd in Terra Index. Om het terrein te evalueren werden boringen uitgevoerd volgens een verspringend driehoeksgrid van 30 x 40 m.

De belangrijkste bodemeenheden die aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied werden geëvalueerd, wat toelaat de vooropgestelde vraagstellingen te beantwoorden. De onderzoeksmethode is geschikt voor de verwachte bodem.

De lokalisering van de boorpunten gebeurde aan de hand van xyz-coördinaten (planimetrie in Lambertcoördinaten (EPSG:31370) en altimetrie ten opzichte van de Tweede Algemene Waterpassing). Inmetingen gebeurden met een GPS. De coördinaten werden bepaald met een nauwkeurigheidsgraad van minimaal 1 cm. Er werd geboord totdat het boorprofiel alle aardkundige eenheden omvatte waarin archeologische sites in stratigrafisch primaire positie kunnen voorkomen, die relevant zijn voor de vraagstellingen van het onderzoek.

²⁶ Vanhecke/Van Tornhout 2019, 3

Figuur 30: Onderzoeksgebied met aanduiding van de landschappelijke boringen, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Het zeven van de boorkern was niet wenselijk, omdat de verwachte vondstenspreiding en -densiteit zo laag is dat zeven van de boorkern niet zinvol is. Alle opgeboorde sedimenten zijn manueel uitgezocht en gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische vondsten en indicatoren, zowel van menselijke als van natuurlijke aard of een combinatie van beide.

3.4 Assessmentrapport

3.4.1 Beschrijving van de observaties en registratie uit het assessment van de stalen

Tijdens het booronderzoek werden geen stalen genomen. Er zijn geen paleo-ecologische of ecologisch-archeologische vraagstellingen die aan de hand van staalname voor natuurwetenschappelijk materiaal onderzocht dienden te worden.

3.4.2 Beschrijving van de landschappelijke ligging

Boringen 1, 2, 3 en 6 werden uitgevoerd ter hoogte van gras. Boringen 4 en 5 werden uitgevoerd ter hoogte van de recent aangelegde parking. De bovenste bodemlaag in alle boringen, behalve in boring 4, bestaat uit matig siltig, matig fijn zand. De bodemlaag is zwak puinhoudend in boringen 5 en 6 en uiterst puinhoudend in boringen 1 en 2. Deze puinhoudende bodemlaag bereikt een diepte van 30 cm in boring 6. In boringen 1, 2 en 3 komt deze laag voor tot de volledige boordiepte. Deze boringen werden gestaakt omwille van het sterk puinhoudende karakter. Boring 5 werd gestaakt omwille van de aanwezigheid van leidingen.²⁷

Figuur 31: Boorprofiel 3 met de bovenzijde linksonder en de onderzijde rechtsboven (Vanhecke/Van Tornhout 2019, 18)

Onder de antropogene A horizont (Aan) komt in boringen 3, 4 en 6 een laag uiterst siltig, matig fijn zand voor. Deze bereikt een diepte van 90 cm in boring 6, 100 cm in boring 3 en 130 cm in boring 4. Hieronder bevindt zich een laag matig siltig matig fijn zand tot op een diepte van 170 cm in boringen 4 en 6 en 175 cm in boring 3. Hieronder, tot de volledige boordiepte, bevindt zich lichtbruine tot lichte bruingrijze klei. In boring 3 is de bovenste 15 cm van deze kleilaag matig glauconiethoudend. De kleilaag wordt geïnterpreteerd als tertiaire klei van het Lid van Ussel, Formatie van Maldegem.²⁸

²⁷ Vanhecke/Van Tornhout 2019, 10

²⁸ Vanhecke/Van Tornhout 2019, 11

Figuur 32: Boorprofiel 4 met de bovenzijde linksonder en de onderzijde rechtsboven (Vanhecke/Van Tornhout 2019, 18)

Enkel in boring 6 werden bodemvormingsprocessen waargenomen. In deze boring komt onder de antropogene A horizont een natuurlijke A horizont voor, op een diepte van 30 cm. Deze gaat over in een humus B horizont, op een diepte van 60 cm. Op een diepte van 90 cm onder het maaiveld wordt ze gevolgd door de C horizont. Boringen 1, 2 en 5 werden gestaakt voordat het moedermateriaal bereikt werd. In boring 4 werd meteen onder de antropogene A horizont de C horizont vastgesteld. In boring 3 komt onder de antropogene A horizont een natuurlijke A horizont voor, die op een diepte van 100 cm meteen overgaat in een C horizont.²⁹

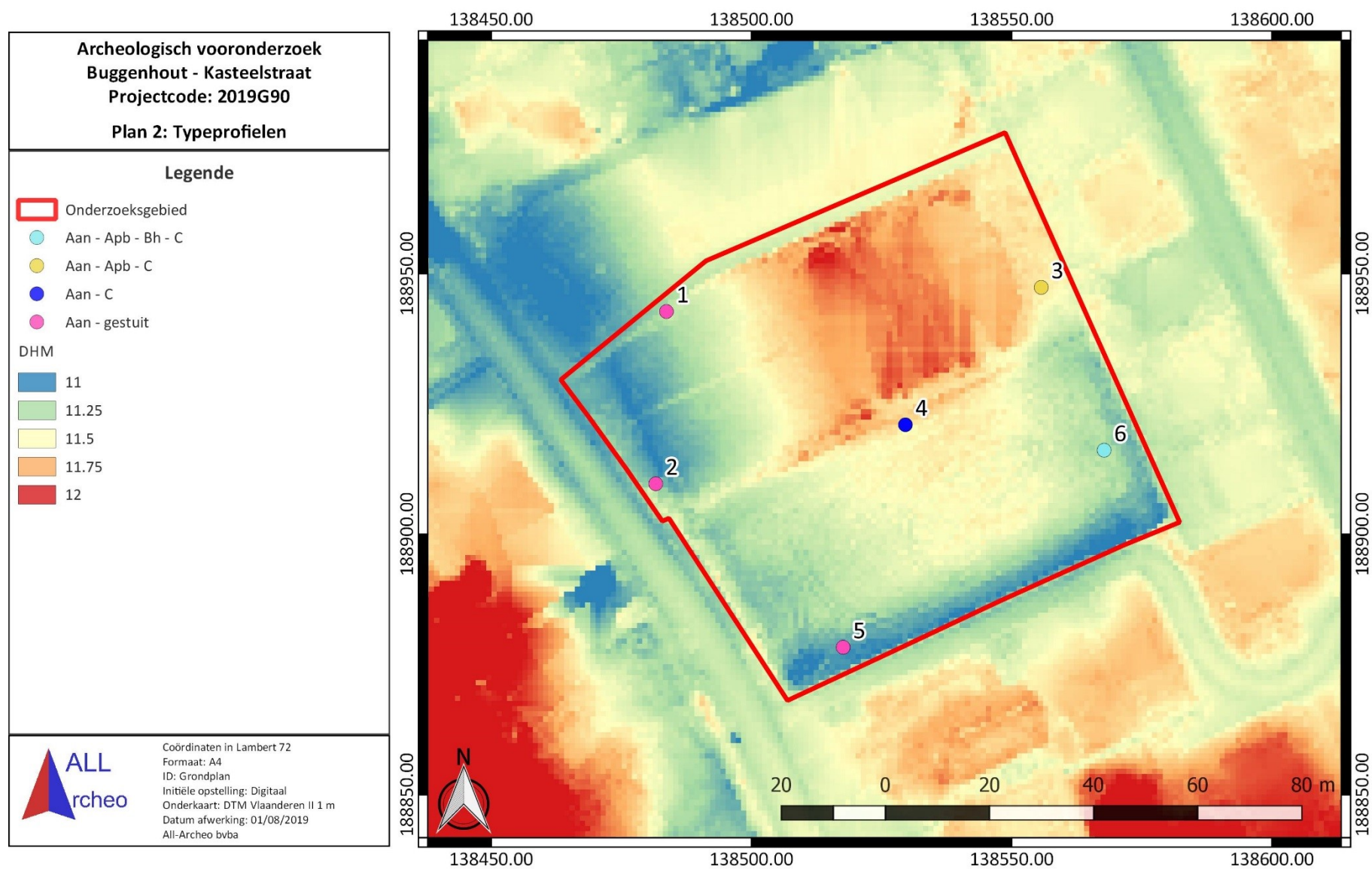

Figuur 33: Boorprofiel 6 met de bovenzijde linksonder en de onderzijde rechtsboven (Vanhecke/Van Tornhout 2019, 19)

Nergens werd grondwater vastgesteld in de boringen. Gleyverschijnselen werden waargenomen vanaf een diepte van 60 cm in boringen 4 en 6 en vanaf een diepte van 100 cm in boring 3.³⁰

²⁹ Vanhecke/Van Tornhout 2019, 11

³⁰ Vanhecke/Van Tornhout 2019, 11

Figuur 34: Overzichtskaart van de boorlocaties toegewezen aan een beperkt aantal typeprofielen, weergegeven op het DTM Vlaanderen II 1 m

Zoals we net gezegd hebben, werd een B horizont slechts in één boring vastgesteld, met name in boring 6. Het is de enige boring waar bodemvormingsprocessen werden waargenomen. Het is dan ook de enige boring waar we een goede bewaring aan kunnen toedichten. In deze boring vangt de C horizont aan op een diepte van 90 cm of een hoogte van 10,37 m TAW.

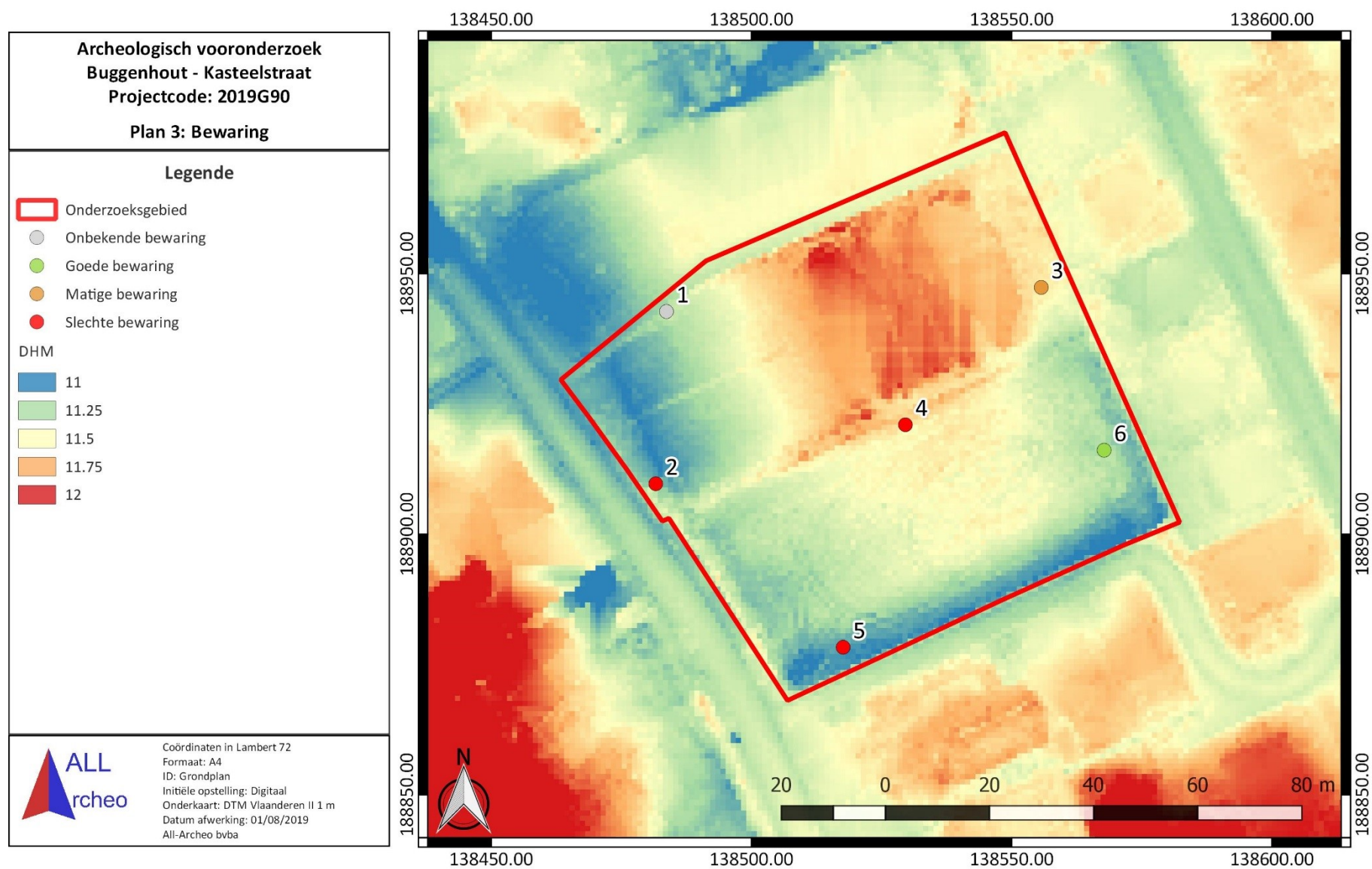
In boring 3 werd een begraven ploeglaag vastgesteld, met daaronder de C horizont die er aanvangt op een diepte van 1 m onder het maaiveld of op een hoogte van 10,58 m TAW. Omdat er sprake is van een begraven ploeglaag en de C horizont er zich op een gelijkaardige diepte bevindt als in boring 6, maar er geen B horizont vastgesteld is, spreken we voor deze boring van een matige bewaring.

In boring 4 werd de C horizont al op een diepte van 60 cm onder het maaiveld, op een hoogte van 11,07 m TAW vastgesteld. De C horizont is hier duidelijk afgetopt. Op het DTM is duidelijk te zien dat hier vroeger een lichte opduiking in het landschap aanwezig was. Die is nu afgetopt bij de aanleg van de parking die momenteel op het terrein aanwezig is. Daarom spreken we hier van een slechte bewaring van het bodemarchief.

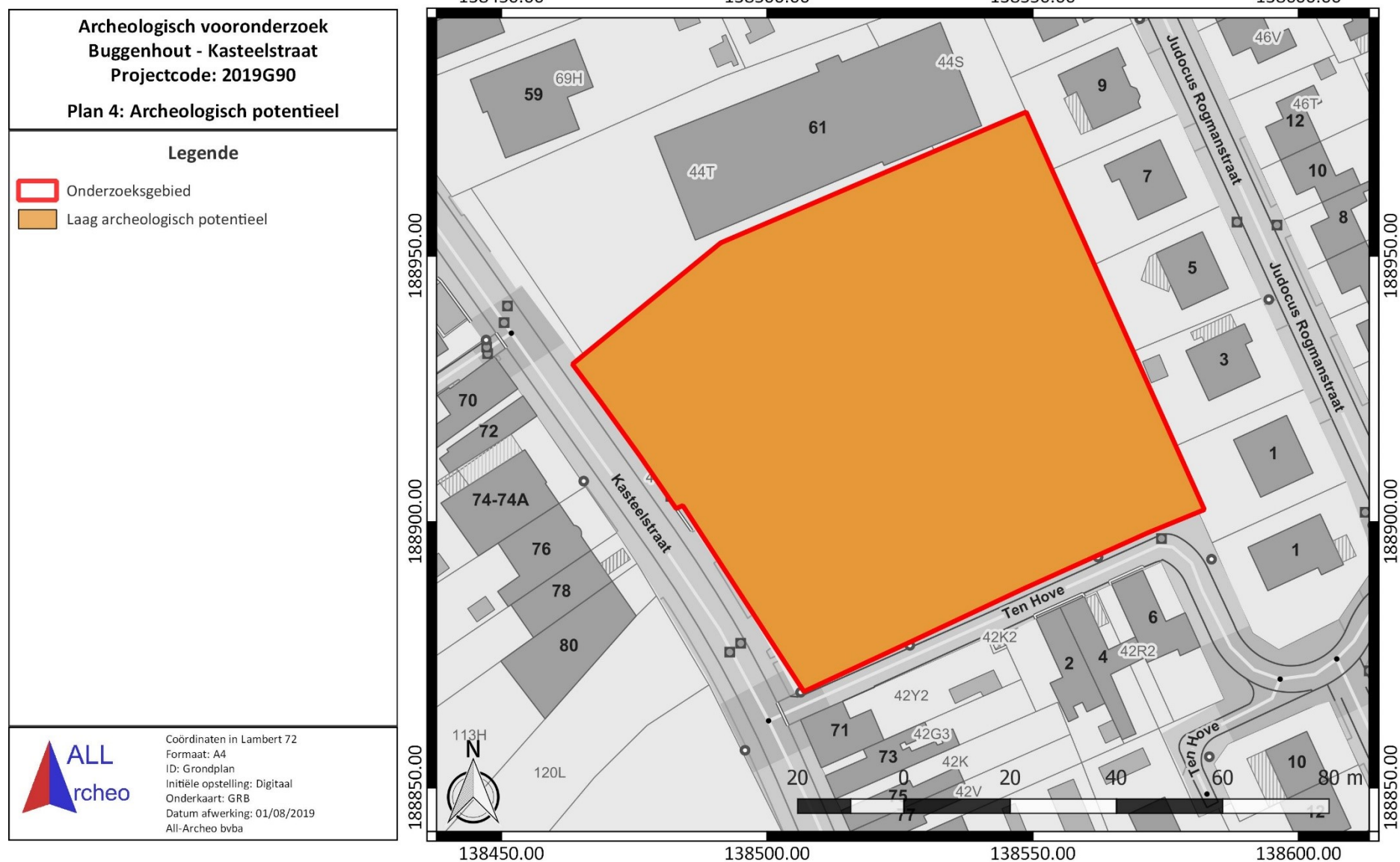
Van de overige boringen die gestuit zijn, werd in boring 2 geboord tot 1,20 m onder het maaiveld en in boring 5 tot 1 m onder het maaiveld. Daarbij werd de C horizont niet vastgesteld. In boring 5 werd gestuit op een onderliggende leiding. Omdat in boringen 3 en 6 de C horizont vastgesteld is op een diepte van 90 cm tot 1 m, maar in boringen 2 en 5 ondanks de diepte waarop geboord is, de C horizont niet vastgesteld is, kunnen we voor deze twee boringen concluderen dat er sprake is van een slechte bewaring van het bodemarchief.

Een digitaal terreinmodel van de relevante aardkundige eenheden kan niet gemaakt worden. Een B horizont werd slechts in één boring vastgesteld, wat te weinig is om een digitaal terreinmodel te kunnen genereren. De C horizont werd wel in drie boringen vastgesteld, maar in één van die drie boringen is de C horizont afgetopt. Indien we hiervan een DTM maken, krijgen we een fout beeld van hoe de topografie er vroeger uitgezien moet hebben. De opmaak van een DTM van de overgebleven twee puntlocaties leidt niet tot kennisvermeerdering.

Tijdens het landschappelijk booronderzoek werden geen antropogene sporen aangetroffen. Daarom wordt geen kaart afgebeeld met de locatie van de aangetroffen antropogene sporen.

Figuur 35: Overzichtplan van de bewaring van de vastgestelde natuurlijke aardkundige eenheden, weergegeven op het DTM Vlaanderen II 1 m

Figuur 36: Synthesekaart met aanduiding van het archeologisch potentieel, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

3.4.3 Interpretatie van het onderzochte gebied

Binnen het onderzoeksgebied werd enige variatie in de bodemopbouw vastgesteld. Slechts in één boring werden resten van bodemvorming vastgesteld, onder de vorm van een B horizont. Het betreft boring 6. In boring 3 werden nog resten van een begraven ploeglaag aangetroffen, wat wijst op een matige bewaring van de natuurlijke aardkundige eenheden op deze locatie. In de overige boringen werd een slechte bewaring van de aanwezige aardkundige eenheden vastgesteld. De C horizont werd afgetopt en er werd een antropogeen ophogingspakket vastgesteld dat de fundering is van de aanwezige parking en winkelinfrastructuur.

3.4.4 Confrontatie met eerder uitgevoerd vooronderzoek

Uit het bureauonderzoek bleek reeds dat er waarschijnlijk sprake was van een sterke aantasting van het bodemarchief, als gevolg van bodemingrepen gerelateerd aan de oprichting van een winkelpand en bijhorende parkeergelegenheid. Het landschappelijk booronderzoek heeft aangetoond dat dit voor het grootste deel van het terrein ook effectief het geval is. Enkel ter hoogte van boring 6, aan de rand van het terrein, werd nog een goed bewaard bodemarchief vastgesteld.

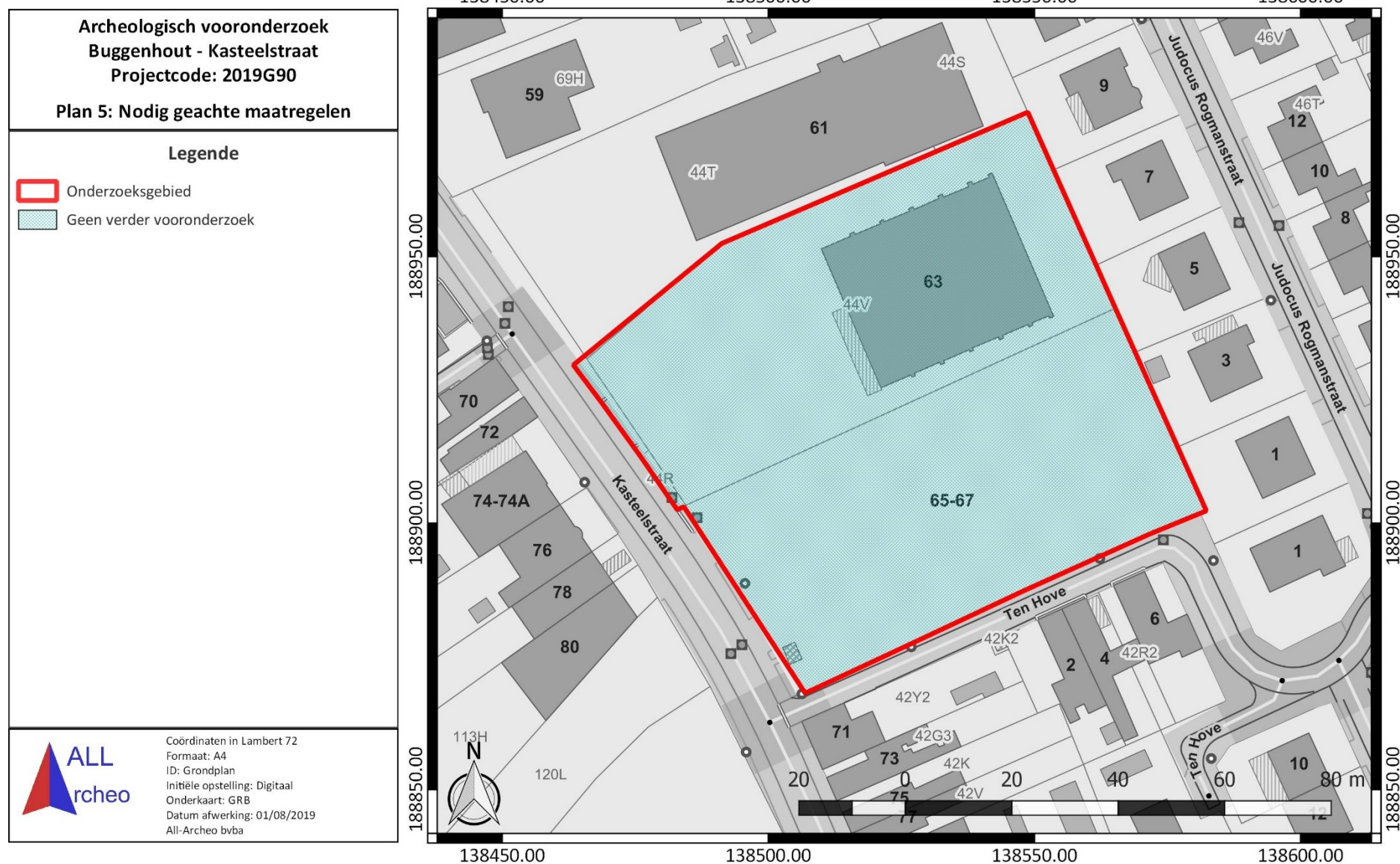
Daarnaast konden we ook nog nieuwe inzichten vergaren in de diepte van de tertiaire sedimenten. Op basis van het bureauonderzoek werden de tertiaire sedimenten op het terrein op een diepte van 4 m verwacht, maar ze werden al aangetroffen op een diepte van 170 cm onder het maaiveld.³¹

3.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

De vastgestelde bodemopbouw en de daaraan gerelateerde relevante archeologische niveaus bevestigen grotendeels de verwachtingen uit het bureauonderzoek, met name dat het bodemarchief er ernstig aangetast is. Slechts in één boring werden nog resten van bodemvorming vastgesteld. Deze boring, boring 6, bevindt zich in het zuidoosten van het terrein. In het noordoosten van het terrein is nog een matige bewaring van het bodemarchief vastgesteld ter hoogte van boring 3. In de andere boringen blijkt het bodemarchief echter slecht bewaard. De C horizont is er afgegraven om het terrein te nivelleren voor de fundering van de parking en er zijn ook al verschillende vergravingen gebeurd in functie van nutsvoorzieningen. We verwijzen hiervoor nogmaals naar Figuur 4 en Figuur 5, die dit treffend illustreren.

De resultaten van het bureauonderzoek en het landschappelijk booronderzoek gecombineerd maken dat we duidelijk kunnen aantonen dat het onderzoeksgebied slechts een laag archeologisch potentieel kent. Het bodemarchief blijkt in het verleden ernstig aangetast door de werken die op het terrein uitgevoerd zijn. Het uitvoeren van verder archeologisch vooronderzoek kent een te klein potentieel op kennisvermeerdering om de kosten ervan te verantwoorden. Daarom worden geen bijkomende archeologische maatregelen nodig geacht in het kader van de geplande werken.

³¹ Vanhecke/Van Tornhout 2019, 11

Figuur 37: Overzicht van de nodig geachte maatregelen, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

4 Samenvatting

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied vroeger archeologisch potentieel kende. Door de aanleg van een winkelpand en parking met bijhorende nutsvoorzieningen binnen het volledige onderzoeksgebied blijkt het aanwezige bodemarchief echter aangetast. Voorafgaand aan de bouwwerken werd de teelaarde afgegraven en werd het volledige terrein gefreesd tot op 1 m diepte. Verder werden ook verschillende nutsvoorzieningen aangelegd, zoals een reeks van 11 regenwaterputten centraal in het zuidoostelijke deel van het onderzoeksgebied. Bijgevolg moeten we besluiten dat de ondergrond in het onderzoeksgebied hoogstwaarschijnlijk zodanig geroerd en verstoord is, dat de kans dat relevante archeologische resten bewaard gebleven zijn, minimaal is. Het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied is dan ook beperkt.

De precieze verstoringsdiepte van de verstoringen op het terrein dient echter nog bijkomend aangetoond te worden, vooral dan voor het noorden van het onderzoeksgebied. Voor het zuiden beschikken we over plannen en foto's van de bodemingrepen die er plaatsgevonden hebben. Voor het noorden van het onderzoeksgebied is dat niet het geval. Daarom is de uitvoering van een landschappelijk booronderzoek aangewezen om de bewaringstoestand van het bodemarchief te kennen.

Dit landschappelijk booronderzoek bevestigt de verwachtingen die we reeds hadden uit het bureauonderzoek. Op één plaats werd nog een goed bewaard bodemarchief gevonden met de aanwezigheid van een B horizont. Op de rest van het terrein varieert de bewaringstoestand van het bodemarchief van matig tot voornamelijk slecht. Een groot deel van het terrein is afgegraven om het terrein te nivelleren of te laten aansluiten op de omringende weginfrastructuur. Daarbij is de bovenzijde van de C horizont zo ernstig verstoord dat er geen relevante archeologische resten meer te verwachten zijn op het terrein. Dit betekent dat het potentieel op kennisvermeerdering te laag is om bijkomend archeologisch vooronderzoek zinvol te maken. Daarom worden geen bijkomende archeologische maatregelen nodig geacht in het kader van de geplande werken.

5 Bibliografie

5.1 Publicaties

Bogemans, F., 1996: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 23 Mechelen*, Brussel.

Vanhecke, M./E. Van Tornhout, 2019: *Verslag landschappelijk booronderzoek 01654 Buggenhout kasteelstraat*, onuitgegeven rapport Geosonda nv.

5.2 Websites

Cartesius (2019)
<https://www.cartesius.be>

Centrale Archeologische Inventaris (2019)
<https://cai.onroenderfgoed.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2019)
<http://dov.vlaanderen.be>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2019)
<https://geo.onroenderfgoed.be/>

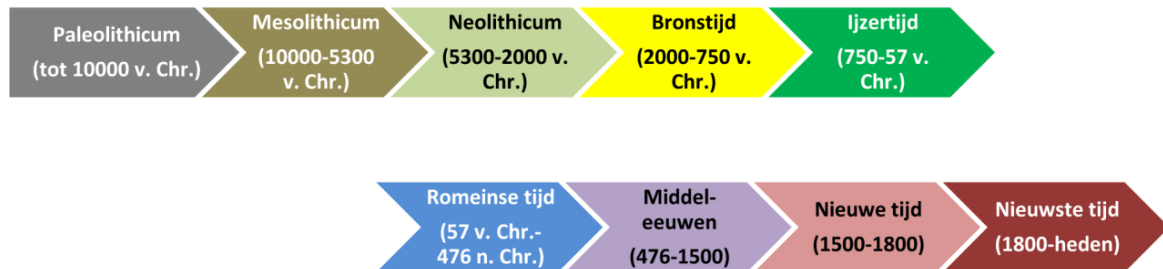
Geopunt Vlaanderen (2019)
<http://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2019)
<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2019)
<https://www.onderzoeksbalans.be>

6 Bijlagen

6.1 Archeologische periodes

6.2 Plannenlijst

Plannenlijst landschappelijk booronderzoek: projectcode 2019G90

Plan-nummer	Onderwerp/type	Aanmaak-schaal	Aanmaak-wijze	Datum
P1	Overzicht van de boringen	1:1	Digitaal	01/08/2019
P2	Typeprofielen	1:1	Digitaal	01/08/2019
P3	Bewaring	1:1	Digitaal	01/08/2019
P4	Potentieel	1:1	Digitaal	01/08/2019
P5	Nodig geachte maatregelen	1:1	Digitaal	01/08/2019

6.3 Fotolijst

Fotolijst landschappelijk booronderzoek: projectcode 2019G90

ID	Type	Onderwerp	Vervaardiging	Datum
F1	Overzichtsfoto	Boorprofiel 3	Digitaal	15/07/2019
F2	Overzichtsfoto	Boorprofiel 4	Digitaal	15/07/2019
F3	Overzichtsfoto	Boorprofiel 6	Digitaal	15/07/2019

6.4 Dagrappporten

Dagrapporten landschappelijk booronderzoek: projectcode 2019G90

Het landschappelijke booronderzoek duurde slechts één dag. Er werd geen dagrapport bijgehouden omdat de gegevens die normaliter in een dagrapport opgenomen zouden worden, afleesbaar zijn in het verslag van resultaten.

6.5 Boorlijst

Legende gebruikte afkortingen:

Bodemkundige interpretatie		Geologische interpretatie		Archeologische indicatoren		Textuur		Kleur/(Vlekken)		Inclusies		Bodemstructuur		Andere fenomenen		Andere fenomenen	
A	A-horizont	ALL	Alluvium	ASF	Asfaltbeton	G	Grind	L	Licht	FeC	Ijzerconcreties	ZSL	Zeerslap	SO1	Sortering 1	FUA	Naar boven toe fijner
Aa	Akkerdek	BEE	Beekafzettingen	AWF	Aardewerkfragment	HO	Hout	D	Donker	FFV	osfaatvlekjes	SJA	Slap	SO2	Sortering 2	CJA	Naar boven toe grover
Ab	Begraven A-horizont	COL	Colluvium	BST	Baksteen	K	Klei			MnC	aanconcentratie	MSL	Matig slap	SO3	Sortering 3		
Ah	A-horizont, ophoging organische stof	DEZ	Dekkand	FUN	Fundatie	Ka	Kalksteen	BL	Blauw	RoV	Roestvlekken	MST	Matig stevig	SO4	Sortering 4	ToH	Humeus aan de top
Ap	Beploegde A-horizont	ELU	Eluwiële afzettingen	GLS	Glas	L	Leem	BR	Bruin			STV	Stevig			ToK	Kleilig aan de top
AB	Overgang A- naar B-horizont	FPG	Fluvioperiglaciaal	GLT	Glauconietkorrels	LZ	Lemig zand	GE	Geel					FLA	Fijn gelaagd	ToZ	Zandig aan de top
AC	Overgang A- naar C-horizont	HEL	Hellingafzettingen	HKB	Houtskoolbrokken	P	Puin	GN	Groen					GL	Grindlagen	BaH	Humeus aan de basis
AE	Overgang A- naar E-horizont	LSS	Löss	HKS	Houtskoolspikkels	SlA	Slakken/Sintels	GR	Grijs					HB	Humusbrokken	BaK	Kleilig aan de basis
		MAR	Mariene afzettingen	HOU	Houtfragmenten	V	Veen	OL	Olijf					HL	Humuslaag (moerige laagjes)	BaZ	Zandig aan de basis
B	B-Horizont	RIV	Rivierafzettingen	KAL	Kalksteen	Z	Zand	OR	Oranje					KB	Kleibrokken		
Bh	B-horizont, ophoging organische stof			MOR	Mortel	ZL	Zandige Leem	PA	Paars					KL	Kleilagen		Kalkgehalte
Bs	B- horizont met sesquioxiden			MXx	Metaal			RO	Rood					LL	Leemlagen	CA1	Kalkloos
Bt	B- horizon met lutuminspoeling			OXBO	Onverbrand bot	uf	Ulterst fijn	RZ	Roze					SL	Schelpenlagen	CA2	Kalkarm
Bhs	Eigenschappen van Bh en Bs			PLC	Plastic	zf	Zeer fijn	WI	Wit					VL	Veenlagen	CA3	Kalkrijk
BC	Overgang B- naar C-horizont			PUI	Puin	mf	Matig fijn	ZW	Zwart					ZL	Zandlagen		
				SCP	Schelp	mg	Matig grof										Amorfiteit Veen
E	E-horizont			SIN	Sintels	zg	Zeer grof	(kleur)	Vlekken in aangegeven kleur					BIO	Bioturbatie	AV1	Zwak amorf
C	C-horizont			SKO	Steenkool	ug	Ulterst grof							HOM	Homogeen	AV2	Matig amorf
Cg	Chorizont met roestvlekken (gley)			SLA	Slakken/sintels									HEY	Heterogeen	AV3	Sterk amorf
Cr	Gereduceerde Chorizont			SVU	Vuursteenfragmenten	S1	Siltigheidsgraad 1										
				SXX	Natuursteen	S2	Siltigheidsgraad 2										
				VKL	Verbrande klei/leem	S3	Siltigheidsgraad 3										
																SH0	Geen
AD	Antropogeen dek															SH1	Spoor
BO	Begraven oud oppervlak					H1	Bijmengsel humus 1, zwak									SH2	Weinig
BOV	Bouwvoor					H2	Bijmengsel humus 2, matig									SH3	Veel
CL	Cultuurlaag					H3	Bijmengsel humus 3, sterk										
DL	Dijklichaam																Plantenresten
GV	Grachtvulling					BG	Bijmengsel grind									PL0	Geen
MPG	Moderpodzol					BK	Bijmengsel klei									PL1	Spoor
OPG	Opgebracht					BS	Bijmengsel silt									PL2	Weinig
PD	Plaggendek					BZ	Bijmengsel zand									PL3	Veel
SLO	Slootvulling																
VEG	Veengrond																
VEL	Vegetatielaag/Laklaag																Bijzonder minerale bestanddelen
XM	Veevend															GLT	Glauconiet
XX	Recent verstoord															VIT	Vivianiet
																1	Weinig
																2	Matig
																3	Veel
																4	Ulterst veel

Boorbeschrijvingen landschappelijk booronderzoek: projectcode 2019G90

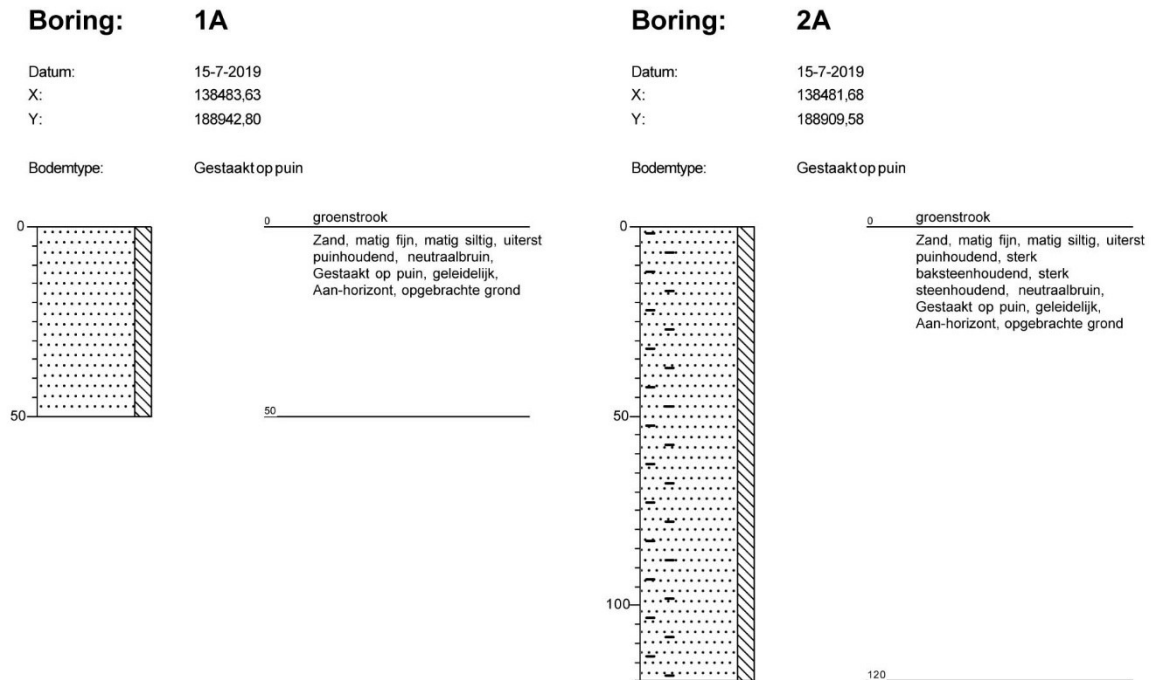
Type onderzoek: landschappelijk booronderzoek
Type boor: Edelmanboor
Diameter boor in cm: 7
Techniek: mechanisch
Grid: een verspringend driehoeksgrid van 30 x 40 m

Datum: 15/07/2019
Weersomstandigheden: Zonnig, 26°C
Aardkundige/assistent-aardkundige: Evi Van Tornhout

Datum	Boornummer	X-coördinaat	Y-coördinaat	Hoogteligging	Bodemkundige interpretatie	Geologische interpretatie	Archeologische indicatoren	Bovendiepte in cm	Onderdiepte in cm	Ondergrens aardkundige eenheid bereikt	nat, vochtig of droog beschreven	Textuur	Kleur (Vlekken)	Bodemstructuur	Andere fenomenen (mineralen, chemische, biologische of menselijke processen)	Grensduidelijkheid ondergrens (abrupt, duidelijk, geleidelijk, onduidelijk)	Grensregelmatigheid ondergrens (recht, gegolfd, onregelmatig, gebroken)	Opmerkingen	Grondwaterdiepte in cm	Plannen	Foto
15/07/2019	1	138483,63	188942,80	11,31	Aan	OPG	puin	0	50	N	D	z mf matig siltig	BR	SLA				gestuit		1-3	
15/07/2019	2	138481,68	188909,58	11,23	Aan	OPG	puin	0	120	N	D	z mf matig siltig	BR	SLA				gestuit		1-3	
15/07/2019	3	138555,74	188947,34	11,58	Aan1	OPG	puin	0	30	J	D	z mf matig siltig	DBR	SLA		GEL	R			1-3	F1
					Aan2	OPG	puin	30	50	J	D	z mf matig siltig	BR	SLA		GEL	R				
					Aan3	OPG		50	60	J	D	gestabiliseerd zand	LBR	SLA		GEL	R				
					Apb	DEZ		60	100	J	V	z mf uiterst siltig	DBR	SLA		GEL	R				
					Cg1	DEZ		100	175	J	V	z mf matig siltig	LBR	SLA		GEL	R				
					Cg2	MAR		175	190	J	V	klei, zwak siltig, matig glauconiethoudend	BR GN	SLA		GEL	R				
					Cg3	MAR		190	200	N	V	klei, zwak siltig	LBR	SLA							
15/07/2019	4	138529,59	1888920,93	11,67	Aan	OPG	puin	0	60	J	D	puin	DBR	SLA		GEL	R			1-3	F2
					Cg1	DEZ		60	130	J	V	z zf uiterst siltig	LBR	SLA		A	R				
					Cg2	DEZ		130	170	J	V	z mf matig siltig	RO BR	SLA		GEL	R				
					Cg3	MAR		170	200	N	V	klei, zwak siltig	L GR BR	SLA							
15/07/2019	5	138517,56	188878,34	11,08	Aan	OPG	puin	0	100	N	D	z mf matig siltig	DBR	SLA				gestuit		1-3	
15/07/2019	6	138567,72	188916,15	11,27	Aan	OPG	puin	0	30	J	D	z mf matig siltig	BR	SLA		GEL	R			1-3	F3
					Apb	DEZ		30	60	J	V	z mf uiterst siltig	DBR	SLA		A	R				
					Bh	DEZ		60	90	J	V	z mf uiterst siltig	BR	SLA		GEL	R				
					Cg1	DEZ		90	170	J	V	z mf matig siltig	LBR	SLA		GEL	R				
					Cg2	MAR		170	200	J	V	klei, zwak siltig	LBR	SLA							

6.6 Visualisatie boorprofielen

Visualisatie boorprofielen landschappelijk bodemonderzoek: projectcode 2019G90

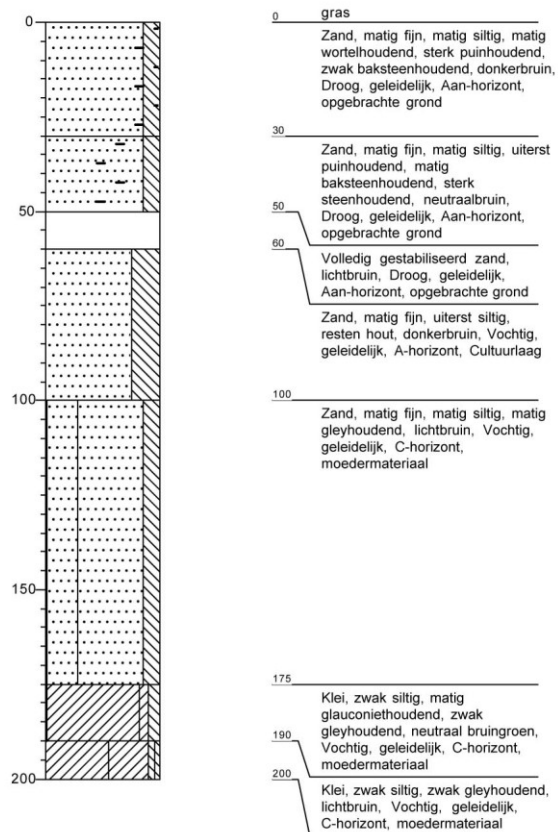

Figuur 38: Boorstaten boringen 1 en 2 (Vanhecke/Van Tornhout 2019, 14)

Boring: 3

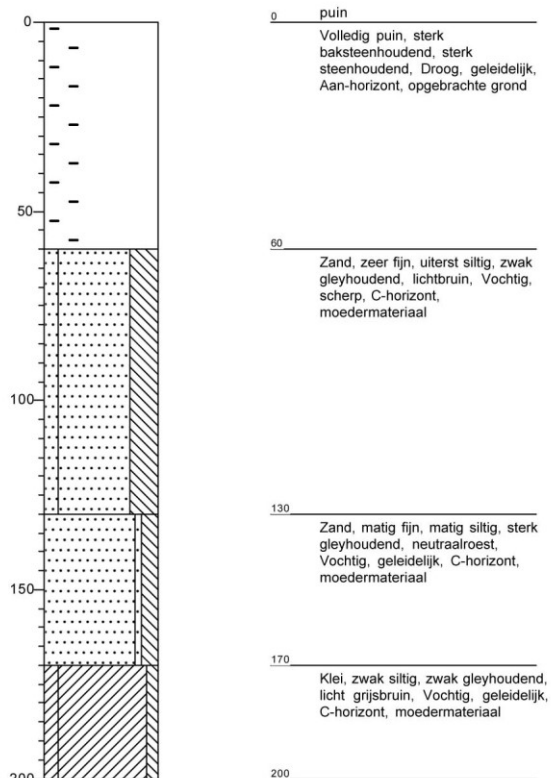
Datum: 15-7-2019
 X: 138555,74
 Y: 188947,34

Bodemtype: OB

Boring: 4

Datum: 15-7-2019
 X: 138529,52
 Y: 188920,93

Bodemtype: OB

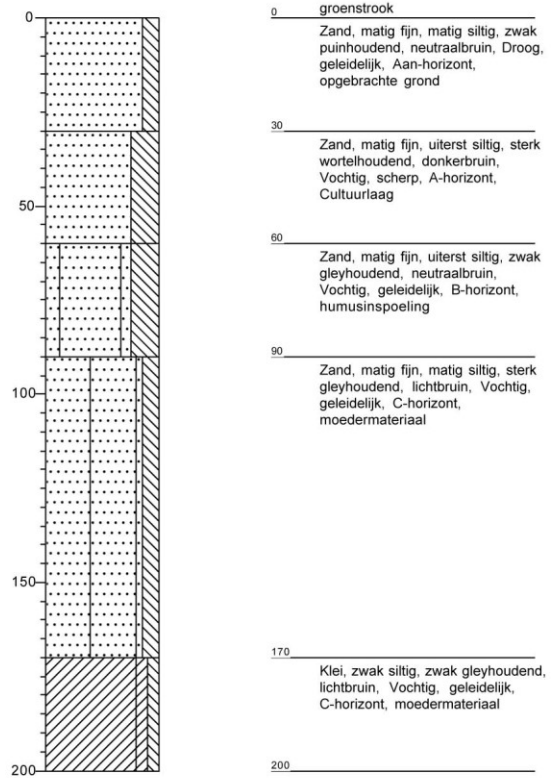

Figuur 39; Boorstaten boringen 3 en 4 (Vanhecke/Van Tornhout 2019, 15)

Boring: 6

Datum: 15-7-2019
X: 138567,72
Y: 188916,15

Bodentype: Pcf

Figuur 40: Boorstaten boringen 5 en 6 (Vanhecke/Van Tornhout 2019, 16)